

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., PŘÍBRAM**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ROZŠIŘOVÁNÍ EVROPSKÉ UNIE

Autor práce: Martina Surynková
Studijní obor: Regionální studia
Forma studia: prezenční
Vedoucí práce: Mgr. Petra Černíková
Katedra: KESVS

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Petře Černíkové za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

<i>Obsah</i>	4
<i>Úvod</i>	7
<i>1 Rozšiřování</i>	9
1.1 Acquis communautaire	9
1.2 Klady a zápory rozšiřování	11
<i>2 Historie integrace</i>	14
2.1 Schumanova deklarace	14
2.2 Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO)	14
2.3 Evropské hospodářství společenství (EHS)	15
2.4 Evropské společenství pro atomovou energii (EURATOM)	16
2.5 Evropská unie (EU)	16
<i>3 První rozšíření: Velká Británie, Irsko, Dánsko</i>	18
3.1 Velká Británie	18
3.1.1 První britská žádost	18
3.1.2 Druhá britská žádost	20
3.1.3 Změna francouzského postoje	20
3.1.4 Přístupová vyjednávání	20
3.2 Irsko	21
3.3 Dánsko	21
3.4 Norsko	22
<i>4 Druhé rozšíření: Řecko</i>	24
4.1 První etapa vztahů Řecka a ES	24
4.2 Vnitropolitický vývoj v Řecku	24
4.3 Řecká žádost z pohledu Komise a členských zemí ES	25
4.4 Vyjednávací proces	25

4.5 Řecko jako člen ES/EU	26
4.6 Ekonomické důsledky členství Řecka v ES/EU	26
5 Třetí rozšíření: Španělsko, Portugalsko	28
5.1 Španělsko	28
5.1.1 Španělská žádost o členství ve Společenství	28
5.2 Portugalsko	29
5.2.1 Portugalská žádost o členství ve Společenství	29
6 Čtvrté rozšíření: Rakousko, Finsko, Švédsko	31
6.1 Rakousko	31
6.2 Finsko	32
6.3 Švédsko	32
7 Východní rozšíření	34
7.1 Lucemburská skupina	34
7.1.1 Polsko	34
7.1.2 Česká republika	35
7.1.3 Maďarsko	37
7.1.4 Slovinsko	38
7.1.5 Estonsko	38
7.1.6 Kypr	39
7.2 Helsinská skupina	39
7.2.1 Bulharsko	39
7.2.2 Litva	40
7.2.3 Lotyšsko	40
7.2.4 Malta	41
7.2.5 Rumunsko	41
7.2.7 Slovensko	42
8 Turecko	44
8.1 Charakteristika	44
8.2 Turecko a členství v EU	45
8.3 Turecko a ČR	47

8.4 Turečtí obyvatelé a EU	47
8.5 Vztahy EU a Turecka	50
8.6 Proces začleňování do EU – sekularizace, desekularizace	52
8.7 Kyperská otázka	53
8.8 Zahraniční obchod Turecka	55
8.9 Aktualita	55
<i>Závěr</i>	57
<i>Seznam použité literatury</i>	60
<i>Seznam příloh</i>	62
<i>Přílohy</i>	63
<i>Abstrakt</i>	75
<i>Abstract</i>	76

Úvod

Evropská unie je pojem, který ve mně vzbuzoval pocit velké mocné struktury soužití států pod společnou kontrolou jednotných pravidel. Když jsem byla přijata na Vysokou školu Evropských a Regionálních studií, tak se informace o EU staly předmětem přednášek, což jsem přivítala. Jelikož jsem se o EU zajímala i před samotným studiem, tak při volbě téma bakalářské práce jsem si vybrala oblast Evropské unie a to konkrétně její rozšiřování, jelikož jsem chtěla poznat, co vše předcházelo vzniku dnešní EU a jaké problémy, překážky a požadavky se řešily během vzniku a vývoje společenství až do současné doby. Ve své práci se rovněž zabývám otázkou přijetí či nepřijetí Turecka do EU a dopady jeho přistoupení nebo nepřistoupení do EU, představuji konkrétní otázky, kterými se Evropská unie musí potýkat a na jaké oblasti si musí dávat pozor při přijímání Turecka do svých řad. Cílem bakalářské práce je seznámení se s rozšiřováním nynější Evropské unie, s jednotlivými etapami, které předcházely jejímu samostatnému vzniku. Přiblížit podmínky, důvody a problémy jednotlivých přistupujících států. Dále má práce seznámit s požadavky pro přistoupení Turecka do EU a dopadu tohoto rozšíření jak na Evropskou unii, tak na Turecko samotné a přitom ukázat určitá rizika a výhody obou zúčastněných stran spojených s tímto rozšířením.

V první kapitole vysvětluji pojem rozšiřování, termín *acquis communautaire*, který musí přijmout každý stát, jenž chce vstoupit do Evropské unie. Poukazuji na klady a zápory, které rozšíření o nové státy má. Jaké obavy měly stávající členské státy před přistoupením zemí ze střední a východní Evropy. **Ve druhé kapitole** se zaměřuji na historii integrace, jak dnešní Evropská unie vůbec vznikla. Jsou zde vysvětleny události, jako je Schumanova deklaráce, Evropské společenství uhlí a oceli, Evropské hospodářské společenství, Evropské společenství pro atomovou energii a nakonec dnešní Evropská unie. **Třetí kapitola** popisuje již první rozšíření, ve kterém přistoupila Velká Británie, Irsko a Dánsko. Zde analyzuji problémy při tomto rozšiřování, které byly díky tehdejšímu francouzskému prezidentu de Gaullovi. Zmiňuji se rovněž o Norsku, které díky negativnímu výsledku v místním referendu nepřistoupilo. **Čtvrtá kapitola** obsahuje druhou etapu rozšíření, ve které Evropská unie přijala Řecko. Postihuji zde situaci Řecka před vstupem a dopad na zemi po jeho přijetí do EU. **Pátá kapitola** přibližuje důvody třetího rozšíření, během kterého se EU rozrostla o Španělsko a Portugalsko, popisuji zde podstatné důvody přistoupení jednotlivých států. **Šestá**

kapitola se zabývá čtvrtým rozšířením o Rakousko, Finsko a Švédsko. V této kapitole poukazují na nekomplikovanost této fáze rozšíření a zároveň její prospěšnost pro tehdejší členské státy i pro země přistupující. **Sedmá kapitola** je zaměřena na velmi diskutované tzv. Východní rozšíření. Jedná se o země střední a východní Evropy, ve kterých dříve vládnul komunistický režim. Jedná se o země, které byly rozděleny do dvou skupin Helsinské a Lucemburské (Lucemburská skupina - Polsko, Česká republika, Maďarsko, Slovinsko, Estonsko a Kypr, Helsinská skupina - Bulharsko, Litvu, Lotyšsko, Malta, Rumunsko a Slovensko). Popisují zde rizika, která přináší přistoupení těchto států, jelikož se jedná o ekonomicky slabší země.

Další část práce se zabývá Tureckem a jeho možným členstvím v Evropské unii. V této kapitole popisují problémy, které souvisí se vstupem Turecka do Evropské unie. Ukazují především na odlišnou kulturu, náboženství, nestálou demokracii a největší problém, kterým je nedodržování základních lidských práv, především u žen a menšin. Jako pozitivní stranu představují možný přístup států Evropské unie na Blízký východ. V práci se také zabývám vztahy Turecka a České republiky a názory českých politických stran na přistoupení Turecka do Evropské unie. Poskytují i analýzu názorů tureckých obyvatel na možné přistoupení. Věnují se rovněž Kyperské otázce, která hraje v místní zahraniční politice značnou roli, kde se jedná o spory mezi Tureckem a Řeckem o rozdělení ostrova. Na závěr zde zmiňují Pražský summit Evropské unie a Spojených států, na kterém byl přítomen americký prezident Barack Obama, jenž vyjádřil podporu vstupu Turecka do Evropské unie spolu s José Manuelem Barrosou. Zásadně proti byl ale francouzský prezident Nicolas Sarkozy. Domnívám se, že tato struktura mé práce umožní vytvořit si kompletní přehled o předmětném tématu.

1 Rozšiřování

Nejambicióznějším projektem, které EU podniká, je její rozšiřování. Ve svém důsledku se jedná o znovu sjednocení Evropy, která se rozdělila následkem 2. světové války. Toto rozšíření napomáhá uskutečnit sny, které měly zakladatelé EU – sjednocení a osvobození celé Evropy.¹

Vstupem nových zemí do EU se zabývá článek 49 Smlouvy o Evropské unii. Z tohoto článku vyplývá, že nejdříve musí Rada konzultovat situaci s Komisí, obdržet souhlas od Evropského parlamentu a poté jednomyslně rozhoduje o zahájení vyjednávání. Obsahem smlouvy mezi kandidátskými a členskými zeměmi jsou podmínky vstupu, přechodná období a přizpůsobení se smlouvám, kterými byla založena Evropská unie. Aby byla smlouva platná, musí být ratifikovaná všemi smluvními stranami podle jejich ústavních předpisů.

Zakládajícími státy byly Belgie, Nizozemí, Lucembursko, Itálie, Francie, Německo, které doplnily roku 1973 Dánsko, Irsko, Velká Británie, roku 1981 Řecko, roku 1986 Španělsko, Portugalsko, roku 1995 Švédsko, Rakousko, Finsko, roku 2004 Polsko, Česká republika, Maďarsko, Slovinsko, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Malta, Slovensko a o dva roky později Rumunsko a Bulharsko.²

1.1 Acquis communautaire

EU mezi sebe stále ráda zve další nové členy, před přijetím do EU, ale vyžaduje dodržování svých hodnot, které jsou pro členské státy dané, a trvá na bezvýjimečném přijetí právních předpisů, procedur a opatření. Tento akt se nazývá *acquis communautaire* (dále jen *acquis*). Každá země, která chce přistoupit do EU, musí přijímat a provádět tzv. „*acquis*“.³

---

¹ WIM KOK, *Rozšiřování Evropské unie. Úspěchy a výzvy*, 1. vydání, Praha, Delegace Evropské komise v České republice, 2003, 64 s., ISBN 80-239-0739-5, str. 9

² EVROPSKÁ KOMISE, *Glosář: Instituce, politiky a rozšiřování Evropské unie*, 1. vydání, Praha, Inštituční centrum Evropské unie při Delegaci Evropské komise v České republice, 2001, 154 s., ISBN 80-238-6934-5, str. 79-85

³ DELEGACE EVROPSKÉ KOMISE V ČESKÉ REPUBLICCE, *Evropská unie: Rozšiřování pokračuje*, 1. vydání, Komise Evropské unie, 2002, str. 9, ISBN: 80-238-8524-3, str. 3

„Pro účely vyjednávání o vstupu dalších států do EU bylo evropské právo rozděleno do 31 kapitol:

1. volný pohyb zboží
2. volný pohyb osob
3. volný pohyb služeb
4. volný pohyb kapitálu
5. právo obchodních společností
6. soutěžní politika
7. zemědělství
8. rybolov
9. dopravní politika
10. daně
11. hospodářská a měnová unie
12. statistika
13. sociální politika a zaměstnanost
14. energetika
15. průmyslová politika
16. malé a střední podniky
17. věda a výzkum
18. školství, odborné vzdělávání a mládež
19. telekomunikace a informační technologie
20. kultura a audiovizuální politika
21. regionální politika a koordinace strukturálních instrumentů
22. životní prostředí
23. ochrana zdraví a spotřebitele
24. spolupráce v oblasti justice a vnitřních věcí
25. celní unie
26. vnější vztahy
27. společná zahraniční a bezpečnostní politika
28. finanční kontrola
29. finanční a rozpočtová ustanovení
30. instituce

1.2 Klady a zápory rozšiřování

K největším problémům při rozšiřování EU patří rozdílné výchozí problémy přistupujících zemí. Toto si uvědomuje nejen EU, ale i samotné kandidátské země. Předmětem největších obav jsou masové migrační vlny, vzestup kriminality, snížení životní úrovně, sociálního dumpingu a kulturní identity. Členské státy se možná oprávněně obávají o svou kulturní identitu a to z důvodu volného pohybu osob (a tím i kultur) mezi zeměmi, díky tomu může být stávající identita země poznamenána nebo dokonce změněna.

Obava členských států z nárůstu migrace byla pochopitelná, i když čas ukázal, že strach z této skutečnosti v podobě ztrát stávajících pracovních míst, na které by byli dosazováni migranti (tzv. levná pracovní síla), byl přehnaný. Přesto v některých sférách země (ekonomice, zemědělství, průmyslu, potravinářství,...) nadále přetrvává. Je zde i bázeň z přetížení zdravotního a sociálního systému, jež se díky zvyšování životní úrovně v jednotlivých státech neprokázal, jelikož nebyli lidé nuceni jezdit za prací do vyspělejších států. Jeden z důvodů snížení migrace bylo částečné dorovnávání rozdílu v platovém ohodnocení mezi vyspělými a nově přijatými státy s horší ekonomickou situací.

Další obava se týká nárůstu organizovaného zločinu díky otevření hranic mezi členskými zeměmi. Uvolnění hranic podpořilo nárůst zločinu, ale postupné zesílení vnitrostátních kontrol tuto skutečnost potlačuje a z toho plyne, že rozšíření nezlehčuje pašování zbraní, praní špinavých peněz, obchod s drogami, terorismus a krádeže aut, jelikož předpisy EU, které se vztahují na tyto oblasti, musí přijmout každý nový členský stát. Organizované kriminalitě tak čelí výkonnější policie, která lépe dodržuje zásadu právního státu. Jestliže by se rozšíření zpomalilo, mohlo by dojít k zaznamenání nárůstu kriminality z důvodu nízkých investic a nedostatečného přílivu kapitálu z hospodářsky silnějších a vyspělejších zemí do ostatních zemí se slabší ekonomickou a vnitrostátní situací.

Po vstupu států ze střední a východní Evropy se slabší ekonomickou situací vznikla obava z přesunu výroby z vyspělejších států právě do těchto slabších zemí, kde

---

⁴ DELEGACE EVROPSKÉ KOMISE V ČESKÉ REPUBLICE, *Evropská unie: Rozšiřování pokračuje*, 1. vydání, Komise Evropské unie, 2002, str. 9, ISBN: 80-238-8524-3

by přesun pomohl k pozvednutí ekonomické situace a zvýšení životní úrovně obyvatel. Tato obava se ve skutečnosti v takovém rozsahu nenaplnila, jelikož ve slabších státech již západní podniky existovaly ještě před samotným vstupem.

Pesimisté dále poukazují na zvýšení propasti mezi bohatými a chudými státy, ale jejich tvrzení popírá skutečnost, kdy nové členské státy vykázaly hospodářský vzestup, který je vyšší než průměr EU, rovněž historie dokládá, že mezi léty 1950 a 1990 došlo k poklesu rozdílů mezi státy o 2/3 a v regionech dokonce o více jak polovinu. Přípomínky v podobě snížení regionů na úroveň střední Evropy z důvodu přemístění prostředků novým členským státům se ukazyvaly jako přehnané.

Nově přistupující státy by měly zlepšit své životní prostředí a snížit ekologické zatěžování přírody a přírodních zdrojů. Nedotčené krajiny, chráněné přírodní zdroje a národní parky jsou v těchto přistupujících státech velice ceněné, protože přispívají svojí existencí ke zlepšení ekosystému v zemi.

Obava z dumpingových cen, které by stanovily v EU výrobci z vyspělejších západních zemí, se zdá být na místě. Tyto firmy si mohou dovolit provést takovýto krok, jelikož jim vyspělá technologie a modernizace výroby dostatečně umožňuje mít nižší náklady než výrobci z méně vyspělých zemí. Tento skutek musí mít za následek úpadek výroby v zemích s nižší úrovní technické a technologické vyspělosti. Po převzetí výrobní nadvlády západních firem v rámci EU může dojít k umělému navyšování cen, jenž by regulovali výrobci ze západu.⁵

Poválečná doba měla za následek pokles integrace, úpadek tempa růstu v hospodářství v západní Evropě, a tím i snížení celkového tempa růstu v západní Evropě. Rozdíl mezi západní Evropou a rychle se rozvíjející jihovýchodní Asií se začíná vyrovnávat a propad Evropy za Spojenými státy naopak narůstá. Důvodem této situace je veliký nárůst institucí v EU, které svojí byrokracií brzdí nejen hospodářský růst, ale celkový růst západní Evropy.

Je známo několik argumentů, jenž existují PROTI vstupu do EU. Můžeme uvést několik příkladů. Jeden z nich je např. vzdálenost byrokratických orgánů pro obyčejného člověka, který najednou musí pro vyřízení jednoduché žádosti několikrát navštěvovat různé úřady, a tím oddalovat své přispění do růstu hospodářství země. Další z mnoha argumentů je přijmutí evropské legislativy, která je často velmi svazující

---

⁵ DELEGACE EVROPSKÉ KOMISE V ČESKÉ REPUBLICE, *Evropská unie: Rozšiřování pokračuje*, 1. vydání, Komise Evropské unie, 2002, str. 9, ISBN: 80-238-8524-3, str. 18-21

k určitým krokům a mnohdy místo pomoci spíše svým obsahem škodí, dochází až k omezení nárůstu suverenity jednotlivých států.

Jsou zde ale také důvody, jenž jsou PRO vstup do EU. Tím nejviditelnějším je pro občany získaný vstup na evropský trh, kde mohou firmy expandovat se svým zbožím bez celních a jiných zatěžujících bariér. Otevřela se možnost práce v ekonomicky vyspělejších státech a získání více prostředků potřebných ke zlepšení životní úrovně. Největší prospěch, který každá ekonomicky slabší země pocítila byla možnost získání nároků na dotace a granty z rozvojových fondů EU.

V EU prosazují jednotlivé členské státy své národní zájmy. Krajní možnost prosazování zájmů je osamostatnění a to vždy nemusí pochopit zbytek EU. Jestliže EU neuzná nárok členské země na osamostatnění, může hájit své zájmy řadou mechanismů, které se používají při vymáhání mezinárodních závazků a požadavků. Prosazování zájmů zůstává základní lidskou charakteristikou i v EU a stává se, že zájem jednoho státu je odlišný od ostatních států, a tím se může projevit nespokojenost a snaha osamostatnit se. Na to by měla být EU opatrná.⁶

---

⁶ PETR MACH, *Úskalí evropské integrace*, 2. doplněné vydání, Praha, Centrum pro ekonomiku a politiku, 2003, 96 s. ISBN 80-86547-16-7, str. 65-79

2 Historie integrace

2.1 Schumanova deklarace

Skutečným autorem Schumanovy deklarace byl Jean Monnet, který v 50. letech vykonával funkci předsedy francouzského Vysokého úřadu. Pojem Schumanova deklarace byl přijat podle tehdejšího francouzského ministra zahraničí Roberta Schumana, který 9. května roku 1950 předložil návrh jako kontrolu proti zbrojení v jednotlivých státech. Deklarace měla mít největší dopad na Německo a Francii, protože byly tradičními válečnými nepřáteli. Zavedením společné výroby uhlí a oceli měl být zachován mír v Evropě. Podstatou Schumanovy deklarace byla myšlenka tvorby evropské federace, jakožto nezbytnosti pro udržení stávajícího míru. Schuman si uvědomoval, že vybrané společnosti (státy), které spolu vedou dlouholeté spory, nebude snadné přesvědčit k vzájemné spolupráci, toleranci a kontrole, ale zároveň vyjádřil, že jde o jeden z kroků, kterými lze uskutečnit federalismus. Předkládal fakta, bez kterých by dlouhodobý mír vlastně nemohl vzniknout. Členské státy by se měly navzájem doplňovat a navzájem si pomáhat v takovém zaměření, s nímž mají zkušenosti lepší než jiné státy. Tyto události by vedly k vyrovnání ekonomik ve všech členských státech a bylo by tím způsobeno odstranění vzniku konfliktů mezi jednotlivými státy, které by vedly k vyvolání zbrojení a válek.

2.2 Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO)

Všem státům Evropy, které projevíly zájem o navrhovanou organizaci, nabídl Robert Schuman členství. Předpokládal, že o integraci projeví zájem více států. Jestliže v Schumanově návrhu je hlavní cíl dosažení míru, tak tento cíl sdílely všechny evropské státy. Důležitá byla také rekonstrukce Evropy, která byla zničena šestiletým konfliktem. Obnova se týkala především průmyslu, mezinárodního obchodu, zajištění sociální funkce státu, zemědělství, infrastruktury a bydlení. Jednotlivé evropské vlády však měly jiné názory pro uskutečnění těchto cílů, ale díky rozdělení Evropy na západní a východní blok mohla být Schumanova nabídka jen pro západní Evropu. Obyvatelé Evropy nechtěli úzce spolupracovat s Německem a Itálií, protože vzpomínky na válku

byly ještě živé. Evropské mocnosti tak museli své občany přesvědčit o potřebě vzájemné provázanosti a solidarity. K Německu a Francii se připojili k budování společného trhu ještě Belgie, Nizozemí, Lucembursko a Itálie. Cílem Společenství bylo na základě společného trhu přispívat k hospodářskému rozvoji a zvyšování životní úrovně. Dne 18. dubna 1951 byla v Paříži podepsána smlouva o založení ESUO.

Byly ustanoveny 4 základní orgány Společenství:

Vysoký úřad (později Komise) – zde byli zástupci z každého členského státu, jednalo se o nadnárodní orgán, ve kterém nesměli jednotliví zástupci jednat v zájmu svých států, ale v zájmu Společenství. Nesměli tedy přijímat pokyny od žádné vlády nebo jiného orgánu, úkolem bylo zajištění dosažení cílů, které stanovila Smlouva ESUO. První předseda Vysokého úřadu byl Jean Monet.

Shromáždění (později Evropský parlament) – byl nadnárodní orgán, zasedali zde zástupci národních parlamentů. Na počátku mělo jen konzultativní role, s postupující integrací nabývalo významu.

Rada ministrů – byl nadnárodní orgán, složený z ministrů vlád všech členských zemí. Rada přijímala rozhodnutí, která zavazovala všechny členské státy.

Soudní dvůr – byl nadnárodní orgán, v němž zasedali zástupci všech členských států. Zajišťoval dodržování práva ve smlouvě a prováděcích předpisech, řešil spory mezi institucemi, mezi členskými státy a institucemi.

2.3 Evropské hospodářské společenství (EHS)

Evropské hospodářské společenství vzniklo roku 1957. Mezi cíle Evropského hospodářského společenství bylo vytvoření společného trhu, odstraňování rozdílů mezi hospodářskými politikami členských států, neustálý a vyvážený růst, podpora harmonického rozvoje hospodářské činnosti, vyšší stabilita, zvyšování životní úrovně a vytvoření úzkých kontaktů mezi členskými zeměmi. Největší důraz byl kladen na hospodářskou spolupráci, která vyplývá ze samostatné podstaty EHS. Členské státy chtěly podporovat zmenšování zaostalosti nejchudších regionů. Ve skutečnosti ale

regionální a strukturální politika nabyla na významu až v 80. letech. EHS měla rovněž instituce (Komise, Shromáždění, Radu ministrů, Hospodářský a sociální výbor a Soudní dvůr), jenž se podílely na řízení a rozhodování Společenství, které vyústilo i v hospodářskou výpomoc zámořským územím. V první fázi Společenství vytvořilo zónu volného obchodu, jednotný celní sazebník, společnou obchodní politiku vůči třetím zemím, odstranilo překážky volného pohybu zboží, osob, služeb, kapitálu mezi členskými státy. Dále zavedlo společnou zemědělskou politiku, společnou dopravní politiku a mnoho dalších úprav, které byly prospěchem pro Společenství.

2.4 Evropské společenství pro atomovou energii (EURATOM)

Vznik a využití jaderné energie bylo chápáno jako alternativa, která měla vyřešit problémy spojené s uhelnými elektrárnami, na nichž byla dříve postavena energetická soustava každého státu. Jako negativum se ukázalo postupem času rychle ubývajícím množstvím uhelných ložisek a rovněž přibývajícím neštěstím spojené s těžbou uhlí. Další skutečnost, která se ukázala jako velký a složitě řešitelný problém, je rychle se znečišťující ovzduší, což mělo za následek poškození životního prostředí nejenom u lidí, ale především zhoršující se stav přírody (fauny a flory). EURATOM vznikl rovněž roku 1957. Orgány zde byly opět Komise, Shromáždění, Rada ministrů a Soudní dvůr. Výdaje z rozpočtu EURATOMU tvořily dary na pokrytí správních nákladů a nákladů, které byly spojeny s dodržováním bezpečnosti a ochrany zdraví, na výzkum a investice.⁷

2.5 Evropská unie (EU)

V prosinci 1990 byly zahájeny v Římě dvě mezinárodní konference, kde bylo cílem revidovat dosavadní základní smlouvy. Úkolem první konference bylo vytvoření smluvního rámce pro vznik hospodářské a měnové unie členských zemí, která se stala jedním z nejvýznamnějších projektů integrace. Druhá konference se věnovala vytvoření rámce pro užší politickou spolupráci v zahraniční politice, justici, vnitřní bezpečnosti. To vše díky politickým změnám z konce 80. let a nových výzev a rizik spojených

---

⁷ PETR KÖNIG, LUBOR LACINA, JAN PŘENOSIL, *Učebnice evropské integrace*, 2. aktualizované vydání, Brno, Barrister a Princípál, spol. s r.o., 2007, 402 s. ISBN 978-80-7364-044-6, str. 27-46

s koncem tisíciletí. Roční jednání vyvrcholilo v nizozemském Maastrichtu, kde došlo 9. a 10. prosince roku 1991 k přijetí návrhu Smlouvy o Evropské unii hlavami států. Slavnostní podepsání se uskutečnilo o několik měsíců později a to 7. února 1992 opět v Maastrichtu. Ratifikace byla zkomplikována díky odmítnutí při hlasování v dánském referendu. Takovýto problém mohl zapříčinit vážnou překážku při dalším postupu integrace. Dne 12. prosince 1992 byl vypracován zvláštní protokol o postavení Dánska v některých aspektech a po dokončení ratifikačního procesu ve všech státech vstoupila 1. listopadu 1993 Smlouva o Evropskou unii v platnost.⁸

„Evropská unie je společenství demokratických států, spojených zásadami svobody právního státu a úcty k lidským právům, jež se rozhodly vzájemně spolupracovat a postupně se integrovat v nadnárodní strukturu, která je výhodná pro všechny zúčastněné země. Cílem těchto integračních procesů bylo především zajistit bezpečnost na kontinentu zpustošeném druhou světovou válkou. Významným motivem sblížování byla touha Německa a Francie už nikdy spolu neválčit a zajistit trvale přátelské vztahy mezi oběma národy. Důležitým aspektem evropské integrace byl i rozměr ekonomický. Propojování národních ekonomik mělo přispět k řešení ekonomických problémů a přinést prosperitu.“⁹

Od roku 1967 se pro ESUO, EHS a EURATOM používal název Evropská společenství se zvláštním postavením pro EHS, které svůj hospodářský cíl doplňovalo postupně dalšími společnými politikami. EHS se později přejmenovalo na Evropské společenství.¹⁰

---

⁸ JAROMÍR BALLA, *Evropská integrace*, 1. vydání, Ostrava, EXIMPOS, s.r.o., vydavatelství ADVERTIS, 2000, 92 s., ISBN 80-900907-0-2, str. 12

⁹ MAŇÁK MARTIN, *100 otázek a odpovědí o Evropské unii*, 1. vydání, Praha, Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, ediční oddělení Ústav mezinárodních vztahů, 2000, str.11,12, ISBN 80-85864-77-0

¹⁰ MAŇÁK MARTIN, *100 otázek a odpovědí o Evropské unii*, 1. vydání, Praha, Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, ediční oddělení Ústav mezinárodních vztahů, 2000, 84 s., ISBN 80-85864-77-0, str. 15

3 První rozšíření: Velká Británie, Irsko, Dánsko

První rozšíření Evropského společenství, jemuž se říká rovněž „severní rozšíření“ se realizovalo 1. ledna 1973. K uskutečnění došlo až 20 let po založení ESUO, kdy důvodem prodlení byla především politická situace v jednotlivých státech a zároveň také krátká doba od konce druhé světové války.

S Velkou Británií žádaly o členství rovněž Irsko, Dánsko a Norsko, jejichž přístupové vyjednávání bylo často závislé na jednání Velké Británie.

3.1 Velká Británie

Britská vláda pod vedením Clementa Attleeho původně odmítla členství v Evropském společenství z důvodu nesouhlasu s navrhovanou nadnárodní podobou organizace, jelikož nechtěla dávat svůj uhelný průmysl pod společnou kontrolu.

Cílem konference konané roku 1955 v italské Messině bylo nalezení způsobu rozšíření dosavadní ekonomické integrace v dalších oblastech. Británie svůj nesouhlas a nedůvěru v možnou evropskou integraci vyjádřila neúčastí na konané konferenci. Později si britská vláda uvědomila, že nové nadnárodní uskupení bude ovlivňovat podmínky obchodu v západní Evropě. Dala proto protinávrh, který měl neutralizovat vliv hospodářského společenství a zajistit tak Británii volný přístup na trhy Společenství. Hlavním cílem bylo odstranění cel a dovozních kvót.

V šedesátých letech Společenství řešilo mnoho problémů např. jaký bude její charakter a také přijetí nových členů. Došlo zde ke střetu mezi koncepcí de Gaullových Evropských národů s původním integračním cílem Evropy jako Spojených států Evropských. De Gaulle měl představu, že ekonomická integrace není možná pokud nedojde nejprve k politickému sjednocení.

3.1.1 První britská žádost

V roce 1961 došlo k přehodnocení britské zahraniční politiky. Britové rovněž revidovali svůj vztah ke Společenství, protože britská ekonomika neměla výhody z rychle rostoucího evropského obchodu, rostla zde nezaměstnanost, přičemž v EHS by mohla nalézt odbytiště pro své výrobky.

Dne 31. července 1961 podal britský premiér Harold Macmillan návrh Dolní sněmovně britského parlamentu, který se týkal žádosti Velké Británie o její členství v EHS. V listopadu uveřejnila britská vláda tzv. Bílou knihu, ve které byly uvedeny podmínky související se vstupem do EHS. Mělo dojít ke změnám v britské politice. Vláda potvrdila, že souhlasí se všemi změnami, tj. s odstraněním vnitřních tarifů, zavedením jednotného sazebníku a s obchodní a zemědělskou politikou. Británie upřednostňovala v zemědělské politice spíše své vyzkoušené konečné platební systémy finanční podpory před využíváním garantovaných cen pro vlastní produkci používaných ve Společenství. Požadovala asociační dohodu mezi rozšířeným Společenstvím a členy „EFTA (= Evropské sdružení volného obchodu)“.¹¹

Členské státy Společenství už ale neměly stejné názory k podmínkám kladeným Velkou Británií, a proto Komise připustila, že harmonizace je do jisté míry potřebná, nesmí ale narušit daná pravidla. Přistoupení nových států musí být takové, aby se jeho názory příliš nelišily od názorů společenství a mohli spolu navzájem spolupracovat při společném rozhodování.

Státy Beneluxu a Itálie rozšíření preferovaly z důvodu zmírnění dominantního postavení Francie, jelikož De Gaulle chtěl posílit pozici Francie v NATO nad politikou SRN. De Gaulle přišel s vizí, v níž tvrdil, že strana, která pravděpodobně stane v čele příští britské vlády, nebude prosazovat její vstup do ES. Britský premiér Harold Macmillan věděl, že největší překážkou vstupu Británie do Společenství je francouzský prezident de Gaulle, jež pochyboval, že by Británie byla ochotna přizpůsobit se v nezbytných oblastech EHS.

Dne 14. ledna 1963 oznámil de Gaulle na tiskové konferenci, že Británie do EHS nevstoupí, ale možnost, že by se Británie mohla stát později plnohodnotným členem EHS nevyloučil. Argumentoval tím, že Británie je neevropský, ostrovní a námořní stát, který obchoduje s nejrůznějšími a mnohdy velmi vzdálenými zeměmi a jeho obchodní aktivita v zemědělství je velmi malá. Připouštěl členství Británie pouze za podmínky, že přijme principy Společenství a v politice dá přednost Evropě před Amerikou. De Gaulle svým výstupem překvapil členské státy EHS, protože s nimi nekonzultoval právo veta. Svým postojem udivil rovněž instituce EHS a především Komisi, jelikož jednání o rozšiřování spadala do její agendy.

---

¹¹ BUCHTELOVÁ RŮŽENA, aj., *Slovník cizích slov A – Ž*, 1. vydání, Praha, Academia, 2005, str.196, ISBN 80-200-1415-2

3.1.2 Druhá britská žádost

V roce 1964 se opět začalo hovořit o vstupu Británie do EHS díky příchodu nové labouristické vlády a jelikož premiér Harold Wilson souhlasil s usilováním o její členství, tak v dubnu 1967 opakoval britskou žádost o vstup do ES. Zájem o členství spolu s Británií projevíli opět Dánsko, Irsko a Norsko. De Gaulle byl ale stejně kritický jako dříve, žádost sice formálně přivítal, ale zopakoval své podmínky z ledna 1963 a poukázal na nutnost změn. Dne 27. listopadu 1967 vynesl na tiskové konferenci de Gaulle druhé veto, kde se jeho argumenty týkaly především obtížné ekonomické situace Velké Británie, která by mohla brzdit rozvoj Společenství. Toto rozhodnutí potvrdilo skutečnost, že dokud bude de Gaulle v čele Francie, Velká Británie nemůže vstoupit do ES.

3.1.3 Změna francouzského postoje

Rezignace prezidenta Francie de Gaulla dne 28. dubna 1969 a zvolení George Pompidoua dovedlo francouzské postoje v otázkách o rozšíření ke změnám a k přehodnocení zahraniční politiky, kdy už Francie neměla vedoucí pozici v ES a zvažovala, zda by příchod Británie do Společenství nedokázal vyvážit rostoucí ekonomický vliv SRN. Pompidou věřil, že rozšířením by Francie eliminovala růst ekonomického vlivu SRN a posílila by své postavení nejen ona, ale i celé Společenství.

Summit členských zemí ES se závazně vyjádřil k plánu vybudování Hospodářské měnové unie a hledání politické spolupráce v zahraničí. Mohlo tedy začít jednání o vstupu s nímž přišli stejní žadatelé – Velká Británie, Irsko, Dánsko a Norsko.

3.1.4 Přístupová vyjednávání

Přístupová vyjednávání byla zahájena 30. června 1970 a trvala jeden rok. Vstup do ES se stal pro Británii nutností. Británie se trvala na tom, aby se rozhovory týkaly britského příspěvku do rozpočtu Společenství, problémů v zemědělství a obchodních

vztahů Commonwealthu. Při vyjednávání byl zjištěn veliký problém ve struktuře britské ekonomiky. Jednání byla uzavřena v červnu 1971. Po vstupu do EU začala Británie tvrdě prosazovat změny stávajících pravidel, jelikož v nich nacházela nedostatky. Díky bystrým poznatkům ze strany Británie se Společenství tomuto tématu začalo vážně věnovat.

3.2 Irsko

Vstup Irska do ES byl ovlivněn z několika hledisek, jako byla obava ze zranitelnosti průmyslu v důsledku liberalizace mezinárodního obchodu, převaha zemědělské politiky v ekonomické struktuře a v politice převaha bilaterálních vztahů Irska a Británie. Tyto skutečnosti zapříčinily to, že irské vztahy s ES se odvíjely podle vztahu Británie s ES.

Zprávy z dubna a května roku 1961 ukázaly, že Británie požádá o vstup do EHS, a Irsko, které vedlo stejnou strategii jako Británie, o vstup zažádalo také. Svoji první žádost Irsko podalo 31. července 1961, ale jelikož zde byly pochybnosti o slučitelnosti irské neutrality s členstvím v EHS, byla žádost zamítnuta. Druhá žádost z irské strany přišla 14. května 1967, ale se stejným koncem jako žádost předcházející.

Po de Gaullově rezignaci došlo k zintenzivnění vstupních vyjednávání, která Irsku otevřela pozitivní vyhlídky na vstup do ES. Obava týkající se ekonomických problémů a následně zhoršení stávající situace v počátečních letech členství byla veliká, ale Společenství uvedením zvláštního protokolu k irské přístupové smlouvě uznalo potřebu intenzivnějšího rozvoje irské ekonomiky. Dne 10. května roku 1972 odsouhlasilo pozitivně 83,1 % zúčastněných voličů vstup Irska do ES.

3.3 Dánsko

Dánsko i přes skeptický pohled na vytvoření užší ekonomické a politické unie v západní Evropě a preferenci severské spolupráce oznámilo po Bonnské deklaraci v červenci 1961 svůj záměr získat členství v EHS společně s Velkou Británií. Úsilí Dánska o členství plynulo z čistě možné ekonomické výhody, jelikož své obchodní trhy (nejvíce zemědělské produkty a potraviny), které přinášely Dánsku příjmy, se nacházely právě ve Velké Británii a ve Spolkové republice Německo.

Po ukončení jednání Velké Británie s EHS se zachovalo Dánsko stejným způsobem a roku 1967 obnovilo opět svoji formální žádost o členství v ES. Další přístupová jednání v červnu 1970 byla bezproblémová a snadná. Dne 1. ledna 1973 byl vstup podpořen v referendu 63 % zúčastněných voličů.¹² (Příloha č. I - Referenda související s první vlnou rozšíření ES)

3.4 Norsko

Na přelomu 50. a 60. let si Norsko velice zakládalo na své suverenitě a proto byla podaná první žádost ze strany Británie velikým šokem, jelikož by případný vstup Velké Británie do EHS zkomplikoval Norsku jejich obchodní aktivity, které s Británií udržovalo na vysoké míře, což by mělo dopad na domácí hospodářství. V dubnu 1962 také požádalo o členství v EHS, ale po vetu ze strany Francie proti Velké Británii stáhl svoji žádost i tento stát s velkou úlevou. Rovněž ke druhé žádosti Británie do ES Norsko přidalo svou žádost o přijetí.

Referendum o vstupu do ES se konalo týden před dánským, kde 53,5 % zúčastněných voličů hlasovalo proti vstupu své země do ES. Norsko z celého procesu vycouvalo a hledalo náhradní řešení. Dánsko se pak stalo na několik let spojnicí mezi Norskem a ES.¹³

Z dnešního pohledu vidíme, že přistoupení Velké Británie, Irska a Dánka bylo velice přínosné. Ukázalo se, že rozšíření je po ukončení vlády de Gaulla možné a reálné. Tím se otevřely brány rovněž pro přístup dalších států a díky tomu, že Velká Británie vstoupila do EU, získala Evropská Unie bohatý stát, mohla se více rozvíjet a zaměřovat se rovněž na rozsáhlejší odvětví. Otevřel se britský trh a to bylo výnosné nejen pro jednotlivé členské státy Evropské unie, ale i pro Británii samotnou. Když přistupovaly státy střední a východní Evropy, ukázala se Velká Británie jako velmi vstřícná země, protože zde noví členové mohli být ihned zaměstnáváni bez pracovních povolení. Mnoho občanů toho využilo, ale k obávané velké migraci nedošlo. Této výhody velmi využívají studenti, kteří zde pracují během svých prázdnin, poznávají jiný

---

¹² PETR FIALA, MARKÉTA PITROVÁ, AJ. *Rozšiřování ES/EU*, 1. vydání, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2002, 193 s. ISBN 80-210-2645-6, str. 21-43

¹³ VLADIMÍR GONĚC, *Od „malé Evropy“ k „velké Evropě“*, 1. vydání, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2003, 235 s., ISBN 80-210-3255-3, str. 55-65

styl života a především se naučí jazyk. Jiné státy bohužel tak tolerantní nebyly a požadují přechodné období. Je určitě velká škoda, že Norsko do Evropské unie nakonec nepřistoupilo. Jedná se o vyspělý stát s množstvím nerostného bohatství. Má ale různé dohody s Evropskou unií, které jsou výhodné pro obě strany. Do České republiky a jiných států Evropské unie přichází velká část peněžních prostředků právě z Norských fondů.

4 Druhé rozšíření: Řecko

4.1 První etapa vztahů Řecka a ES

Žádost o členství v EHS podalo Řecko v červnu 1959, jelikož se snažilo rozšířit své kontakty v rámci evropského kontinentu a bylo pro ně výhodnější podporovat spolupráci s ES před EFTA pod britským vlivem. Zájem Řecka o vstup do ES byl veřejností přijat s nadšením, ale ve skutečnosti podpora tak velká nebyla, zejména protože se ES obávala vnitropolitického vývoje a diktatury v zemi.

ES a Řecko podepsali v červenci 1961 asociační smlouvu, která obsahovala možnost vstupu, ale nestanovovala žádný časový horizont. Základním bodem smlouvy byla liberalizace vzájemného obchodu, čehož se Řecko obávalo a domnívalo se, že zde dojde k poškození místního průmyslu. Existovala zde 2 přechodná období, která se týkala zrušení tarifů a kvót na průmyslové a zemědělské produkty.

4.2 Vnitropolitický vývoj v Řecku

V Řecku byla v době jednání o vstupu vojenská diktatura nazývaná „plukovnícký režim“. Šlo o nedemokratický režim, ve kterém vládli národní důstojníci. Obávali se oslabení moci armády a své praktiky odůvodňovali vzrůstajícím komunistickým nebezpečím. Diktatura trvala do roku 1974 a díky tomu došlo k zmrazení asociační dohody mezi Řeckem a ES. Obnovení se podmínilo tím, že se musí navrátit demokracie a dodržování lidských práv. Několik dní po pádu vojenské diktatury se oživila asociační dohoda a urychlil se vstup Řecka do ES.

V červnu 1975 podalo Řecko oficiální žádost o členství v ES a Rada ministrů požádala okamžitě Komisi o stanovisko. Panhelénské socialistické hnutí, tj. komunistická strana Řecka, jež byla v té době druhým nejsilnějším subjektem, nesouhlasila se vstupem země do ES. Svůj postoj argumentovali ztrátou suverenity, závislosti na evropském jádru a zničením domácího průmyslu. V roce 1977 však ve volbách zvítězila strana Nové demokracie a tím potvrdila nové směry zahraniční politiky Řecka (vstup do ES, návrat do NATO).

4.3 Řecká žádost z pohledu Komise a členských zemí ES

Dne 28. ledna 1976 se Komise vyjádřila o vstupu Řecka do ES a připustila, že během čtrnáctileté spolupráce se utvořily mezi oběma stranami úzké vztahy, a doporučila souhlas ke vstupu do ES. Poukázala ale také na problémy, které vyžadovaly předvstupní přípravné období, jednalo se především o turecko-řecké vztahy, kdy oba státy měly stejný statut ve vztahu k ES, ale přijetím Řecka za člena by byla tato rovnováha zničena. Dalším problémem byl ekonomický dopad integrace a její velmi malá schopnost sloučit se s hospodářstvím stávajících členských států. Třetí výhradou se stal dopad případného rozšíření na orgány ES na celkovou hloubku integrace, kdy vstup dalšího státu by měl být provázen zvyšováním efektivity v rozhodování a posilováním společných institucí, rozšíření nesmělo prohloubení zpomalit.

Francie byla velkým příznivcem vstupu Řecka do ES (odmítla i závěry Komise), protože podporovala jižní připojení, neboť by tím neztratila své hlavní postavení v centru Evropy a vyrovnala by minulé rozšíření na severu. Německo a Británie považovali za hlavní problém turecko-řecké vztahy, ale Německo později změnilo svůj názor a vstup Řecka podporovalo. Itálie souhlasila, ale zaujala rezervovaný postoj, jelikož cítila, že se zhorší její postavení, a proto přišla s návrhem regionálního ekonomického plánování a přehodnocení zemědělské politiky.

Dne 9. února 1976 na zasedání Rady ministrů členské státy jednohlasně odmítly nutnost přípravného období, které navrhovala Komise. Pouze Velká Británie, Dánsko a Belgie vznesly formální námitky proti tomuto rozhodnutí.

4.4 Vyjednávací proces

V Bruselu bylo v červenci roku 1976 zahájeno formální vyjednávání, na kterém muselo Řecko souhlasit s *acquis communautaire*. Jako první byla uzavřena celní unie, jelikož zde byly obavy, že Řecko nebude schopné konkurovat průmyslu v západní Evropě.

Francie a Itálie přišly s několika návrhy na reformu, ale situace se pro Řecko zkomplikovala roku 1977, jelikož v tomto roce požádalo o vstup také Španělsko a Portugalsko, tato skutečnost způsobila zhoršení vstupních rozhovorů o přijetí, což nebylo pro Řecko dobré. Dne 28. května 1979 byla podepsána Athénská dohoda, která

nabyla platnosti dne 1. ledna 1981, po ratifikaci řeckým parlamentem a podpisů devíti členských států.

4.5 Řecko jako člen ES/EU

Zapojení Řecka do evropské integrace znamenalo ve státě ovlivnění funkční struktury, dynamiku politického procesu, působení na místní ekonomiku a také na politiku a kulturní odvětví. Řecký premiér Papandeu v roce 1982 požadoval od Komise finanční dotace a legislativní úlevy především při určení monopolů a zavedení daně z přidané hodnoty. Jestliže by Komise tento návrh odmítla, zavedlo by Řecko opatření na ochranu pracovní síly a výrobního sektoru. Bylo vyhověno pouze prodloužením přechodných období a zavedením Integrovaného programu do Středomoří. Společenství většinu požadavků jinak odmítlo. Vynutilo si tak blokování přijímacích jednání se Španělskem a Portugalskem.

Řecko dnes ale podporuje prohlubování evropské integrace a má také největší procento voličů při volbách do Evropského parlamentu. (Příloha č. II – Podpora rozšíření v členských státech EU před Východním rozšířením v %)

4.6 Ekonomické důsledky členství Řecka v ES/EU

Jelikož socialistická vláda zaujala po vstupu země do ES odlišnou hospodářskou politiku než zbývající členské země, zaznamenává Řecko neustále ekonomické problémy. Domácí průmysl se nedokázal dostat na stejnou úroveň jako průmysl ostatních členských států, Společenství tak nemohlo mnoho těžit z kontaktů Řecka s arabskými státy.

Ekonomická situace Řecka se začala zlepšovat od roku 1994 s příchodem nové vlády, ta byla sice nakloněna reformám, ale i tak zůstávalo Řecko jedním z nejslabších členů EU a v některých oblastech bylo horší než země kandidátské. Přestože Řecko nikdy nedosáhlo plné konkurenceschopnosti se západními státy, má i tak výrazné postavení na Balkáně.¹⁴

---

¹⁴ PETR FIALA, MARKÉTA PITROVÁ, AJ. *Rozšiřování ES/EU*, 1. vydání, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2002, 193 s. ISBN 80-210-2645-6, str. 48-65

Myslím si, že přistoupení Řecka bylo pozitivní. Ekonomika Řecka je ale bohužel stále slabá, a protože se nedokázalo vyrovnat s velkou konkurencí, která je v Evropské unii, je neustále jeden z nejslabších států a přichází sem velké množství finanční pomoci z různých fondů. Je velice dobré, že Řecko podporuje integraci. Jiné bohatší členské státy tak tolerantní nejsou. Evropská unie by také mohla přes Řecko těžit z kontaktů s arabskými státy. Dochází zde rovněž ke konfliktům a stávkám, jeden z největších jsme mohli vidět v loňském roce. Domnívám se ale, že to Evropskou unii nemůže nijak poškodit, protože se jedná pouze o vnitřní záležitosti Řecka. Tato integrace ukázala, že i přistoupení slabších států je možné.

5 Třetí rozšíření: Španělsko, Portugalsko

5.1 Španělsko

Po vstupu Velké Británie do ES mělo Španělsko obavy, že bude pro jejich stát složitější dostat své produkty na britský trh přes konkurenci, která byla ve Společenství velmi silná, a tak žádost o vstup do ES podalo také. Žádost Španělska byla ale Společenstvím řešena velmi obezřetně a pomalu, jelikož se obávali nedemokratické situace v přistupující zemi. Vstupní rozhovory se obnovily po změně situace v zemi, kdy zavládla demokracie.

5.1.1 Španělská žádost o členství ve Společenství

V roce 1977 proběhly parlamentní volby, po kterých podalo Španělsko formální žádost o přistoupení do Společenství.

Komise vydala 29. listopadu 1978 prohlášení, ve kterém poukázala na šest základních problémových oblastí. První oblast se týkala průmyslu. Komise vyžadovala redukci státní pomoci a tarifů a také uvedla nutnost zavedení DPH. Druhá oblast se zabývala zemědělstvím, které by po vstupu disponovalo rozlohou zemědělské půdy, jenž by vzrostla o 30 % a počet pracovníků v zemědělství o 31 %. Obávali se však, že díky rozšíření může dojít ke zvýšení exportu z USA. Třetí oblastí byl rybolov. Čtvrtá zahrnovala obavy z možné migrace španělských pracovníků do stávajících členských států. Pátá oblast se zabývala možnými konflikty v zemědělství a v regionech, které sousedí s Francií. Šestou oblastí byl vztah vnější politiky především k Turecku a dalším zemím ve středomořské oblasti, které nebyly členem EHS.

V červnu 1984 došlo k vyřešení části problémů a 1. leden 1986 byl stanoven jako den přistoupení Španělska a Portugalska do Společenství.

5.2 Portugalsko

Autoritativní režim byl na půdě Portugalska ukončen v dubnu roku 1974. Závislost portugalského hospodářství na Velké Británii byla tak výrazná, že dne 22. července 1972 byla uzavřena dohoda o zvláštních vztazích mezi Portugalskem a Společenstvím, která zajistila odstranění překážek Portugalsku ve vývozu do Společenství. Tato dohoda se však nevztahovala na zboží, jako byl textil a obuvnické výrobky.

5.2.1 Portugalská žádost o členství ve Společenství

Velkým problémem při jednání byl nelehký přechod Portugalska k demokracii. V březnu 1975 byla ustanovena Nejvyšší revoluční rada, která měla výlučnou pravomoc. Formální žádost o plné členství podalo Portugalsko po volbách roku 1976 a nástupu demokratické vlády dne 28. března 1977.

Komise vydala své stanovisko o přijetí, ve kterém byla značná pozornost věnovaná hospodářství dané země, dne 19. května 1978. Velkým problémem byla nestabilita struktur a díky těmto nesrovnalostem měla být přijata legislativa. Portugalsko dostalo finanční pomoc ve výši 2,5 % svého HDP a Komise také oslovila stát nabídkou, že po přijetí bude Portugalsko osvobozeno od dodržování komunitárních směrnic k ochraně vnitřního trhu v průmyslové oblasti, muselo by ale okamžitě přijmout ostatní předpisy, čímž by se jeho sblížení velice urychlilo.

Na začátku roku 1981 bylo jasné, že 1. leden 1983 není reálný pro vstup do Společenství, jiné datum ovšem dáno nebylo. Velkým posunem byla v červnu 1983 změna portugalské vlády, s níž byl ujednáán 1. leden 1986 jako datum vstupu do Společenství.¹⁵

Myslím si, že přistoupení Španělska a Portugalska má své pozitivní i negativní stránky. Ve Španělsku jsou velmi diskutované býčí zápasy, o kterých se vedou debaty, zda-li se mají zakázat nebo ne. Proti jsou převážně členské země Evropské unie a ochránci zvířat, kteří poukazují na skutečnost, že při těchto zápasech ročně zemře

---

¹⁵ PETR FIALA, MARKÉTA PITROVÁ, AJ. *Rozšiřování ES/EU*, 1. vydání, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2002, 193 s. ISBN 80-210-2645-6, str. 67-85

několik tisíc býků. Místní obyvatelé se hájí tím, že je to jejich národní zvyk. Domnívám se, že i přes popularitu této tradice by mělo dojít ke zrušení býčích zápasů. Na Španělsko několikrát zaútočili teroristé a někteří turisté se začali bát navštěvovat místní památky, trávit zde dovolenou, ale i přes tyto negativa přijíždí do Španělska mnoho turistů a právě cestovní ruch přináší zemi potřebné finanční prostředky. Portugalsko podporuje integraci a je pro přistoupení Turecka do Evropské unie. Bohužel ale patří mezi chudší státy Evropské unie. Ekonomická situace Portugalska není oproti ostatním státům Společenství na takové úrovni, a tak se řadí mezi chudší státy Evropské unie. Velké finanční příjmy plynou právě z cestovního ruchu, který vstupem do EU vzrostl. Dle mého názoru dosáhla EU rozšířením o tyto země větší atraktivity, síly a respektu.

6 Čtvrté rozšíření: Rakousko, Finsko, Švédsko

Švédsko a Rakousko mělo už od sedmdesátých let několik smluv s EHS. Státy chtěly vstoupit do Společenství především z ekonomických důvodů.

EU vítala přístup nových států z ekonomického i politického hlediska. Jednalo se totiž o bohaté a rozvinuté státy, které více přispívaly než čerpaly z rozpočtu EU. Jednání o vstupu byla zahájena v únoru 1993 a trvala více než rok, kdy EU stanovila 29 oblastí, o kterých se vyjednávalo, výsledkem byla společná dohoda přijatých členů o přistoupení do EU.

6.1 Rakousko

Rakousko podalo jako první žádost o členství 17. července 1989. U tohoto státu se jednalo o dlouhodobý proces při zapojování do evropských struktur, jelikož podle smlouvy z roku 1955 se nemohl stát členem Společenství stát, který byl neutrální. Později se ukázalo, že pokud Rakousko nebude v jednotném trhu, bude ekonomika zaostávat.

Společenství vydalo stanovisko v červenci 1991. Rakousko mělo dobrou ekonomickou připravenost, špatná však byla nízká produktivita práce, malá flexibilita pracovní síly. Byla zde také nízká soutěživost, konkurence a vysoká míra regulace, což se ale ukázalo jako řešitelné výhrady. Největší problém v řešení byla rakouská žádost na zachování neutrality.

Při výzkumu veřejného mínění na počátku devadesátých let bylo pro členství 38 % voličů, 30 % bylo proti a 33 % bylo nerozhodnuto. V roce 1992 začala vláda s informační kampaní o EU. Referendum o vstupu zemí do EU se konalo 12. června 1994 a za přítomnosti 81,3 % voličů bylo pro vstup 66,4 % voličů, proti vstupu 33,6 % hlasujících. Výkyvy se objevily akorát v jednotlivých spolkových zemích při účasti voličů, kdy nejvíce hlasujících bylo v Burgenlandu, při účasti 93,4 % voličů a nejméně naopak ve Vídni, kde bylo 71,5 % hlasujících. Kladný výsledek při hlasování o vstupu byl předem předpokládán.

6.2 Finsko

Finsko již dříve spolupracovalo se Společenstvím, ale díky své neutralitě a problémovým geopolitickým postavením mělo jen symbolickou činnost v západoevropských organizacích. Velkou roli sehrála také ekonomická krize, kterou mělo Finsko na počátku devadesátých let. Vstup do Společenství tak byl dobrým řešením při dalším vývoji.

Přihlášku do Společenství Finsko poslalo v březnu 1992, ale EU zahájila vyjednávání až v únoru 1993. Jelikož hlavním problémem bylo pro Finsko zemědělství, tak EU přislíbila finskému zemědělství finanční podporu a zachovalo monopol na prodej alkoholu. Problémy nebyly ve společné bezpečnosti a ani v zahraniční politice.

Finské referendu bylo 16. října 1994 za účasti 74 % voličů, z kterých bylo pro vstup 56,8 % voličů, proti vstupu 43,1 % hlasujících. O kladném výsledku rozhodli především městští voliči, kdy na jihu Finska v průmyslových oblastech bylo pro vstup 62 % hlasujících. Celkově bylo pro vstup 10 z 16 krajů, z čehož střed a sever země byl proti vstupu. Dne 18. listopadu 1994 schválil finský parlament přistoupení do EU.

6.3 Švédsko

Dne 1. července 1991 podalo Švédsko žádost o členství. Hlavní argumenty byly ekonomické, zahraničně-politické, argumentovaly také tím, že po připojení do ES se budou lépe řešit ekologické problémy nadnárodní povahy. Švédsko mělo několik požadavků – respekt ve vojenské neutralitě, zachování veřejného práva v lesích, respekt ve švédských zvyklostech. Chtěli také, aby EU vzala v potaz „arktickou“ povahu zemědělství a specifiku zalidnění země ve vztahu k regionálním fondům, a protože Švédsko patří k severským státům, je zde zemědělství zaměřeno jen na určité odvětví. Ve většině svých požadavků Švédsko uspělo.

Referendum Švédska se konalo 13. listopadu 1994. Důležitá zde byla rozsáhlá informační kampaň, díky které bylo v referendu přítomno 83,3 % hlasujících, z čehož pro vstup bylo 52,3 % a proti 46,8 % voličů. Z 25-ti možných krajů bylo pro členství pouze 12 krajů, ale důležitý byl počet voličů. V severních krajích, které jsou řídko osídlené, zvítězili odpůrci vstupu, kdežto v jižním a středním Švédsku byly výsledky

vyrovnané nebo pozitivní. Parlament schválil vstup do EU 15. prosince 1994.¹⁶ (Příloha č. III - Referenda související s rozšířením ES)

Dle mého názoru byl přístup těchto států pro Evropskou unii velice důležitý, protože se jedná o bohaté státy, které do Evropské unie přinášejí velké množství finančních prostředků. Tyto státy do Evropské unie dávají více prostředků než je jim vráceno pomocí fondů. V Rakousku stále platí přechodné období pro možnost pracování bez povolení, jelikož se obává přílivu levné pracovní síly ze zemí střední a východní Evropy. Myslím si, že pro naše občany je to špatné, jelikož s Rakouskem sousedíme a pracovat zde by bylo přínosné. Finsko dalo novým členským státům dvouleté přechodné období, při kterém budou potřebovat zájemci o práci pracovní povolení, Finsko ale vyšlo novým členským státům vstříc a zjednodušili postup při vyřizování povolení. Ve Švédsku nebylo dáno žádné přechodné období pro nové členské státy a tak případní zájemci v této zemi mohou studovat a pracovat bez povolení. Myslím si, že je to velice tolerantní a efektivní krok, ukázal tím svoji vstřícnost vůči ekonomicky slabším státům.

---

¹⁶ PETR FIALA, MARKÉTA PITROVÁ, AJ. *Rozšiřování ES/EU*, 1. vydání, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2002, 193 s. ISBN 80-210-2645-6, str. 88-105

7 Východní rozšíření

Při každém rozšíření Společenství došlo k narušení křehkého konsenzu ohledně poměru sil zastoupených v rámci institucí. Východní rozšíření o země střední a východní Evropy po roce 1989 přinášelo pro Společenství velká rizika, jelikož nemohla být hospodářská, bezpečnostní a politická rizika překonána v krátké době, aniž by nebyly ohroženy cíle, o které Společenství od vzniku usiluje. Díky tomu mělo Společenství na východní rozšíření rezervovaný postoj. (Příloha č. IV - Základní údaje o EU a vybraných nových členských státech). Státy střední a východní Evropy naopak usilovaly o členství ve Společenství, a proto se musely vytvořit specifické prostředky, které sloužily k překonání značných rozdílů ve fungování hlavně politických a hospodářských systémů mezi zeměmi Společenství a zeměmi východní a střední Evropy. Tyto prostředky měly vytvořit podmínky pro dlouhodobý, konstruktivní a stabilní rozvoj vztahů mezi oběma stranami. (Příloha č. V - Obchod EU se zeměmi střední a východní Evropy před rozšířením)

V roce 1998 bylo vyjednáno přístupové partnerství Radou s každou kandidátskou zemí (kromě Kypru), kdy toto partnerství koordinovalo pomoc ES zemím východní a střední Evropy. Pro každou oblast stanovuje priority při adaptaci legislativy Společenství. Každá země sestaví podrobný program pro osvojení *acquis* a zorganizuje zavedení priorit, označí lidské a časové zdroje potřebné k dosažení cílů a stanoví časový rámec.

7.1 Lucemburská skupina

V tzv. Lucemburské skupině jsou ty státy, o kterých bylo rozhodnuto v prosinci 1997 v Lucemburku, že s nimi budou od jara vedeny vstupní rozhovory. Jedná se o Polsko, Českou republiku, Maďarsko, Slovinsko, Estonsko, Kypr.

7.1.1 Polsko

Polsko je svým způsobem výsadní, jelikož má 39 milionů obyvatel a rozlohu 312 683 km², a proto je nejvýznamnější zemí regionu mezi post sovětským prostorem a EU. V prosinci 1989 podepsalo Polsko s ES dohodu o obchodu a spolupráci. Byl také

vypracován program Pomoci při hospodářské obnově Polska a Maďarska, kde tyto státy podepsaly 16. prosince 1991 tzv. Evropské dohody, které vstoupily v platnost v únoru 1994. Dne 5. dubna 1994 podalo Polsko žádost o vstup do EU a 30. března 1998 s ním byla zahájena vstupní vyjednávání.

Polsko mělo dobrou počáteční pozici, jelikož bylo jedním z center demokratizace východního bloku už od osmdesátých let. Roku 1999 mělo HDP ve výši 7 250 dolarů na osobu, tím se řadilo mezi nejchudší ze čtyř středoevropských uchazečů. Velkým problémem je také saldo obchodní bilance, které bylo ve výši 15 miliard dolarů k roku 2000. Pozitivní je klesající inflace a pokračující privatizace, která láká zahraniční investory. Z hodnotící zprávy vyplývá, že Polsko disponuje funkční tržní ekonomikou, která bude schopna čelit konkurenci v Unii.

Jsou řešeny také problémy v zemědělství a ve volném pohybu osob, kdy východní hranice Polska byla přístupná pro intenzivní přeshraniční styk s Ukrajinou, Běloruskem a Ruskem. Zpřísnění hraničního režimu bude mít za následek útlum obchodní aktivity v příhraničních regionech. Německo a Rakousko chtějí omezení volného pohybu pracovních sil, které Polsko vyřešilo přechodným opatřením.

Nejdříve byla v Polsku velká podpora vstupu do EU. V roce 1995 byla až 80 %, ale klesla v roce 1999 až na 50 %. Nárůst nastal opět při intenzivní informační kampani, která propagovala vstup do EU jako výborné řešení ekonomických a zahraničně-politických problémů.

7.1.2 Česká republika

Dne 4. října 1993 uzavřela Česká republika dohodu s EU, ze které vyplývá harmonogram pro vytvoření zóny volného obchodu mezi ČR a EU do 1. ledna 2002, tato dohoda nabývala platnosti 1. února 1995. Dne 23. ledna 1996 zažádala Česká republika o členství v EU.¹⁷

Politické elity i sdělovací prostředky po rozpadu Československa kritizovaly český stát, že v krátké době pozbyl většinu svého majetku a tím také zdroje pro financování svých činností a nové zdroje přitom nezískal. Chyběly prostředky, na které státy integrující Evropy kladou velký důraz. Jedná se o armádu, školství, zdravotnictví, vědu, zajištění bezpečnosti občanů a další. Velký nárůst kriminality, která souvisela

---

¹⁷ PETR FIALA, MARKÉTA PITROVÁ, AJ. *Rozšiřování ES/EU*, 1. vydání, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2002, 193 s. ISBN 80-210-2645-6, str. 111-140

s oslabením státu a špatným fungování justice vytváří další nedostatek při plnění kritérií Evropských společenství a Evropské unie.¹⁸

Výhodu měla ČR v politické oblasti, protože mohla navazovat na prvorepublikové období, ve kterém bylo demokratické zřízení. Kladně bylo hodnoceno plnění politických kritérií, obzvláště ve spolupráci vlády a parlamentu, ale negativně byl hodnocen neustálý boj s korupcí a neuskutečněním krátkodobých priorit jako jsou např. reforma soudnictví, dokončení reformy veřejné správy, přeplněnost věznic a situace žen, dětí a romské komunity a dalších důležitých rozhodnutí.

Národní programy přípravy ČR na členství v EU byly vyhotovovány v letech 1998, 1999, 2000. Komise poukázala na zlepšení legislativy související s jednotným trhem, ale také na stále špatné zákonodárství v oblasti životního prostředí, fungování celních úřadů a policie, potírání organizovaného zločinu a korupce.

V roce 2000 bylo pro vstup jen 20 % obyvatel, v roce 2001 už 39 % obyvatel, proti se v té době vyjádřilo 19 %. Pozice ČR k integračnímu procesu se po překonání makroekonomických problémů a vytvoření politického konsenzu stabilizovala v dobrém slova smyslu.¹⁹

Jednání o vstupu byla završena v únoru 2003. Česká strana dokázala prosadit např. ochranu zeměpisného označení budějovického piva, ale problém byl např. ve zdanění malých palíren, kdy nám Evropská unie slíbila trvalou výjimku, ale nakonec doplnila revizí, snížení daně bude až v roce 2015. K posunu došlo až díky Maďarsku, které jednání o daních znovu otevřelo. Chtěli dosáhnout toho, co jsme si předtím vyjednali my, a dosáhli toho díky již zmíněné revizi, která nakonec byla vnucena i pro Českou republiku.²⁰

Vstup ČR do EU zvýšil přímou pomoc z fondů EU až na maximální výši 4% hrubého národního produktu a jestliže se odečtou příspěvky České republiky do rozpočtu Evropské unie, je čistá pomoc ve výši 3,2 – 3,3 % hrubého národního produktu. V před vstupní pomoci dosahovali 0,9 – 1 % hrubého národního produktu a díky těmto výhodám se ekonomika České republiky rychleji modernizovala, zvýšil se ekonomický růst, životní úroveň a postupně dochází ke sblížení s úrovní Evropské

---

¹⁸ LUBOŠ TICHÝ, *Evropeizace národních právních řádů*, 1. vydání, Praha, Univerzita Karlova v Praze – Právnická fakulta, nakladatelství VODNÁŘ, 2000, 370 s., ISBN 80-85889-30-7, str. 40-41

¹⁹ PETR FIALA, MARKÉTA PITROVÁ, AJ. *Rozšiřování ES/EU*, 1. vydání, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2002, 193 s. ISBN 80-210-2645-6, str. 140-141

²⁰ PAVEL TELIČKA – KAREL BARTÁK, *Kterak jsme vstupovali*, 1. vydání, Praha, nakladatelství PASEKA, 2003, 272 s., ISBN 80-7185-585-5, str. 253-256

unie a jejím vyspělým jádrem. Toto „dohánění“ je ale dlouhodobým procesem. (Příloha č. VI - Přehled čerpání strukturálních fondů v ČR v období květen 2004 až květen 2007)

Po vstupu do Evropské unie se České republice zvýšily náklady na přijetí společné obchodní politiky, sociální ochranu a ochranu životního prostředí, celkem se jednalo o zvýšení ročních nákladů průměrně o 0,5 %. Díky přijetí *acquis* došlo v některých podnicích ke zvýšení bezpečnosti a k ochraně životního prostředí. Velkým problémem při vstupu ČR do EU ale byla nízká úroveň konkurenceschopnosti české ekonomiky, kdy po pětiletém členství ČR v EU stále nedošlo k vyrovnání mnohonásobných mzdových rozdílů. Dále rovněž došlo k velkému nárůstu cen potravin. Nešlo o prudký cenový šok, který by byl zaznamenán v podobě jednorázového navýšení cen, ale došlo k postupnému nárůstu během delšího období. Obavy Německa a Rakouska z migrace českých občanů se ukázaly jako přehnané.²¹

EU se velmi věnuje míře ekonomické a sociální soudržnosti, podporuje snahu národních vlád při dotahování ekonomické úrovně k průměrné úrovni. Chce také snížit mezi-regionální rozdíly, kde ČR nemá velké problémy, ale v celkové ekonomické situaci vůči vyspělým ekonomikám zaostává. Na regionální úrovni je problém pouze s vysokou mírou nezaměstnanosti v Ústeckém a Moravskoslezském kraji. Některé podniky se dokázaly s větší konkurenceschopností vyrovnat a prosadit se, ale jiné firmy nápor nezvládly. Mnohým ale pomohlo ve špatné situaci možnost čerpání podpor z Evropské unie. Vstup se také projevuje zvýšeným přílivem zahraničních investorů do České republiky, což má pozitivní vliv na ekonomiku v zemi.²²

7.1.3 Maďarsko

Maďarsko bylo jednou z neaktivnějších zemí od osmdesátých let ve vztahu k ES. V roce 1988 se Společenstvím podepsalo Smlouvu o obchodu a hospodářské a obchodní spolupráci. Dne 16. prosince 1991 tento stát podepsal Evropskou dohodu,

---

²¹ KOLEKTIV AUTORŮ, *Sociální a ekonomické dopady integrace České republiky do Evropské unie (Nové příležitosti, možná rizika)*, 1. vydání, Praha, Vysoká škola ekonomická, 2001, 256 s., ISBN 80-245-0197-X, str. 15-28

²² KOLEKTIV AUTORŮ, *Sociální a ekonomické souvislosti integrace České republiky do Evropské unie*, 1. vydání, Praha, Rada vlády ČR pro sociální a ekonomickou strategii, 2002, 375 s., ISBN 80-238-8699-1, str. 15-26

kteřá v platnost vstoupila 1. února 1994. Oficiální žádost o členství byla podána v dubnu 1994, ale až od března 1998 začaly vstupní rozhovory.

Maďarsko mělo náskok před ostatními státy v ekonomické oblasti. V roce 2000 byla v zemi inflace 10 %, trochu nižší byla míra nezaměstnanosti. Pro svou situaci a postoj, který k němu ekonomicky vyspělejší státy mají, velice láká zahraniční investory. Komise konstatovala, že tato země je fungující tržní ekonomikou, je schopna vytvářet stabilní ekonomické prostředí, s výjimkou cenové stability. Regiony s vysokou nezaměstnaností a regiony kde je naopak pracovních sil nedostatek mohly tyto negativa řešit díky zahraničním investorům.

Maďarsko umí dobře využívat před vstupní fondy Unie. Jeho pozice mezi uchazeči je pevná, málo problematická.

7.1.4 Slovinsko

Pozice Slovinska je problematická, protože se nachází na rozhraní EU s Balkánem. Slovinsko podepsalo Evropskou dohodu 10. června 1996 s platností v únoru 1999 a podalo tak i žádost o členství v EU. Podařil se zde vytvořit rychle stabilní politický systém. Silná stránka je ekonomika. Slovinsko je nejbohatší post komunistická země.

Obyvatelé vstup do EU podporují. V roce 1996 bylo jen 8 % obyvatel proti vstupu. Problematický je vztah k sousední Itálii a Rakousku. V roce 1999 je pouze 34 % obyvatel pro vstup, ale nakonec převážila ekonomická síla a provázanost s ekonomickými trhy.

7.1.5 Estonsko

Evropská smlouva mezi EU a Estonskem byla podepsána v června 1995, v platnost vstoupila v únoru 1998. Od roku 1993 rostlo v Estonsku HDP každoročně o 5 %. Po té ale následovala krize, která se přenesla z Ruska. Byla ale označena za fungující tržní ekonomiku. Privatizace probíhala hledáním strategických zahraničních partnerů. V roce 2001 by se proti vstupu vyjádřilo 51 % obyvatel, ale Estonsko si nakonec vybuodovalo dobrou pozici mezi kandidáty i přes špatné počáteční postavení

a problémy znečištění životního prostředí, které je typické pro všechny pobaltské státy. Dobrá je aktivita politické reprezentace a velká podpora Dánska, Švédska a Finska.

7.1.6 Kypr

Pozice Kypru je velice problematická, protože hlavním problémem vstupu je rozdělení ostrova na řeckou a tureckou část. Kypr chtěl vstoupit do EU především díky silným obchodními vazbám s Velkou Británií. Pro Kypr se vytvořila celní unie ve dvou fázích, kdy se první přechodná fáze týkala odbourávání celních bariér, měla být zakončena v roce 1977, ale nakonec byla ukončena až v roce 1980. Druhá fáze začala roku 1988. V červenci 1990 byla rozšířena o kyperskou žádost o plné členství.

Komise zaujala postoj, který byl založen na primárním řešení faktického rozdělení ostrova jako předpoklad pro vstup do ES. Od roku 1998 bylo vedeno vstupní jednání. Zpráva Komise v roce 2000 kladně hodnotí pokrok. Kypr má dobré HDP a prakticky plnou zaměstnanost. Komise ale kritizuje velkou závislost na cestovním ruchu, nedokončenou liberalizaci cen, chyby v bankovní a fiskální politice, velké státní zásahy, které ohrožují soutěživost. Největším problémem Kypru je izolace a chudoba severní části, která je závislá na pomoci Turecka.

Podpora integrace je zde velká. Vstup znamená spojení s jednotnou Evropou, informační a rozhodovací napojení na orgány EU.

7.2 Helsinská skupina

Počátek vyjednávání s druhou skupinou byl oznámen na summitu v Helsinkách, tj. 2 roky po Lucemburském. Helsinská skupina byla tvořena Bulharskem, Litvou, Lotyšskem, Maltou, Rumunskem, Slovenskem.

7.2.1 Bulharsko

Do Bulharska v roce 1990 začaly přicházet finanční prostředky z Evropské investiční banky a to vedlo Bulharsko k důvěře v časné rozšíření EU o balkánské státy. Dne 14. prosince 1995 podalo přihlášku ke vstupu do EU, ale nepotvrdilo snahu

o ekonomickou a společenskou transformaci, i když ekonomika v zemi procházela obdobím recese. V roce 1999 přinesly pozitivní výsledky soustředění se na stabilitu měny. Podmínkou finanční pomoci Bulharsku je restrukturalizace průmyslu a reforma justice. Úspěšná byla rychlá privatizace bank. Většina státních podniků ale není schopna konkurence EU, jelikož jsou zde byrokratické překážky nefungující trh a nedůvěra investorů k balkánskému regionu. Jako řešení byl uskutečněn Program Bulharsko 2001.

Velmi nízké HDP Bulharska vedlo Komisi k obavám, zda bude schopné provést reformy, které jsou potřebné ke členství. Komise trvala na přijetí Zákona na ochranu nezaměstnaných a podporu zaměstnanosti, reformě zdravotnictví a penzijní reformě. Je zde nerovnoměrné rozložení pracovních sil. Mladí a vzdělaní lidé často hledají uplatnění v zahraničí, proto je zde nedostatek profesionálů ve státní správě.

7.2.2 Litva

V roce 1993 si Litva vytvořila novou národní měnu a tím se zastavila tříletá ekonomická krize. V červnu 1995 podepsala asociální dohodu s EU, ale pouze jen jako formální předstupeň pro následující podanou přihlášku ke vstupu 8. prosince 1995. V květnu 1998 byl založen Evropský výbor, aby mohla co nejrychleji přistoupit do EU. Vzhledem ke geopolitickému postavení Litvy je velkým záměrem vstupu do EU záruka vojenské bezpečnosti, kterou představuje NATO, institucionální a ekonomické záruky, kterou představuje EU.

Litva se orientovala na nedokončený právní rámec pro vytvoření tržní ekonomiky a volný pohyb zboží, na zemědělství a justici. V hodnotící zprávě z roku 2000 označila Komise tuto zemi jako fungující tržní hospodářství, jelikož dosáhla zlepšení i v ostatních oblastech. Důležité bylo přijetí Národní protikorupční strategie, reforma trestního a občanského zákoníku, větší obchodní výměna s EU. Neustálý problémy ale je nedostatek kombinovaného zemědělství a sblížení daňového systému se standardy EU.

7.2.3 Lotyšsko

Dne 13. října 1995 podalo Lotyšsko přihlášku ke vstupu. Dobré reference mělo v oblasti ekonomické situace, kdy zde byla nízká inflace a dobrý finanční sektor, špatné

bylo pomalé přijímání *acquis communautaire*. Lotyšsko zvýšilo úsilí o splnění podmínek pro vstup do EU, kdy byl vytvořen tzv. Akční plán, který obsahoval postup pro odstranění problémů, které označila Komise. Byl přijat Zákon o občanství a Program pro integraci lotyšské společnosti. V roce 1999 byl vládou připraven Program reformy veřejné správy a Zákon o státní správě.

Lotyšsko dosáhlo velkého pokroku. Špatná situace v zemi je na straně zemědělství, životního prostředí a znečišťování Severního moře, má ale makroekonomickou stabilitu a dobré přijímání reforem. Občané chápou, že k vylepšení pozice státu je třeba vytvářet a přijímat nové reformy, proto je podporují.

7.2.4 Malta

Malta podepsala asociační dohodu 5. prosince 1970 a přihlášku o členství podala v červnu 1990. Svou přihlášku v roce 1996 ale stáhla díky výsledku parlamentních voleb. O dva roky později opět potvrdila zájem o vstup a pokračovalo se ve vyjednávání. Ekonomika nedosahovala úroveň zemí EU, špatná byla také institucionální a administrativní implikace vstupu, zahraničně politická a vojenská neutralita. Po lisabonském summitu bylo vydáno memorandum, které ukázalo změnu zahraniční orientace. Nejvíce kritická je stále ekonomika, především díky značné účasti státu při vysoké míře ochrany malých podniků. Pozitivní je průmysl. Je zde vysoký vládní dluh. Prospěšný je stabilní institucionální systém. Problémové je ale naopak soudnictví, zemědělství, ochrana životního prostředí a regionální politika. Obava neustále vyplývá z vnitropolitické situace.

7.2.5 Rumunsko

Dne 8. února 1993 podepsalo Rumunsko asociační dohodu s ES. Tento stát patřil mezi země problémové a to hned z několika směrů, např. negativní je ekonomická situace, kdy se jedná markantní státní dluh, velkou stínovou ekonomiku, nedostatek investic, byrokratické překážky a vysokou úrokovou sazbu. Největší požadavek je na snížení úrovně organizovaného zločinu, která blíž souvisí s velkou propustností rumunských hranic. Nízká je i úroveň veřejné správy. Rumunsko je hlavní tranzitní země pro ilegální integraci a obchod s drogami. Komise rovněž poukázala na velký

počet lidí, který žije pod hranicí chudoby. Ekonomickou i společenskou diskriminací trpí romská komunita, která tvoří cca 4 % obyvatel.

Příhlašku o členství podalo 21. června 1995, jednání o vstupu byla zahájena v březnu 2000. Důležitý je program makroekonomické stabilizace, strukturální reforma a reforma justice a policie. Rychlé přijímání *acquis* postrádá reálnou implementaci. Podíl HDP klesá, i když je Rumunsko největší příjemce finanční pomoci pro zemědělskou reformu. Pro období 2000 – 2006 byla realizována Střednědobá strategie pro rozvoj, ve které jsou hlavní problémové oblasti - reforma právního řádu, rychlejší privatizace, podpora malých a středních podniků, posílení orgánů veřejné správy.

V Rumunsku mají obyvatelé kladný přístup ke vstupu, kdy podpora vstupu země do EU je kolem 70 %.

7.2.7 Slovensko

Příhlašku ke členství podalo Slovensko roku 1997. Od Komise byla kritizována nestabilita demokratických institucí, vztah vlády a opozice a nezávislost médií. Po nových volbách byla obnovena důvěra ze zahraničí, což vedlo ke vstupu do EU. Komise označuje Slovensko jako zemi, která plní politická kritéria pro vstup.

Slovensko má fungující tržní ekonomiku a Komise vyžadovala její zprůhlednění, fungování a obnovu privatizace velkých podniků a přilákání potřebných investic. Problémem je také zemědělství, jeho podíl na HDP každý rok klesá. Na konci roku se proto realizoval Program rozvoje venkova. Zvláštní zájem EU je boj proti korupci, organizovanému zločinu a ochraně veřejných hranic, důležitá je také reforma policie a justice. V květnu 2000 se vytvořil Pohraniční a cizinecký úřad. Slovensko je z 11 % tvořeno maďarskou národností. V roce 1994 byl přijat Zákon o posuzování dopadů na životní prostředí, úkolem je zajistit integraci environmentálních priorit do ostatních sektorů.²³

Rozšíření o státy východní a střední Evropy bylo, dle mého názoru, pozitivní. Je dobré, že i tyto státy mají možnost zlepšit svou ekonomickou situaci. Díky komunistickému režimu došlo k velkému zpomalení rozvoje těchto států, ale svým úsilím a pomocí Evropské unie se snaží ztrátu dohnat. Je jisté, že se jedná o dlouhodobý

---

²³ PETR FIALA, MARKÉTA PITROVÁ, AJ. *Rozšiřování ES/EU*, 1. vydání, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2002, 193 s. ISBN 80-210-2645-6, str. 141-162

proces, ale každý stát si vybral jiný způsob boje proti tomuto deficitu, některý měl lepší úspěch a některý horší. Bulharsko a Rumunsko přistoupilo až o dva roky později. Myslím si, že v nynější hospodářské krizi by již nepřistoupili. Každý stát nyní hledí na to, aby měl finanční prostředky pro své občany. Proto se domnívám, že další rozšíření je možné až po skončení celosvětové hospodářské krize.

8 Turecko

8.1 Charakteristika

Turecko se nachází na poloostrově Malé Asie a z malé části na jihovýchodním výběžku Balkánského poloostrova. Asijská část (Anatólie – 755 688 km²) je rozsáhlejší než evropská (Rumelie – 23 764 km²), velká část území je obklopena mořem (8 333 km). Na severu státu je Černé moře, na jihu Středozevní moře, na západě vnitrozemská moře Egejské a Marmarské. (Příloha č. VII – Mapa Turecka)

Turecko bylo vyhlášeno republikou v říjnu 1923, v čele stanul prezident, který byl volený na 7 let. V roce 1960 byla vydána Ústava, která byla upravena později roku 1971. Zrušena byla po vojenském převratu v roce 1980 a nová vstoupila v platnost roku 1982. Stát má 67 provincií, které nesou většinou názvy svých hlavních měst. Provincie je členěna na kraje a ty na distrikty. Města jsou spravována starosty, kteří jsou také v čele magistrátu, v obcích vedou radu starších.²⁴

V 80. letech 20. století byla liberalizována tradiční hospodářská politika, která se silně orientovala na státní podniky. Po silném rozvoji následovala krize díky nadměrnému zadlužení spojenému s extrémní inflací. Hospodářství se stabilizovalo v posledních letech. V roce 2005 se uskutečnila měnová reforma – nová měna má o 6 nul méně. Tato nová lira se dělí na 100 kuru.

Více než 98 % Turků je muslimského vyznání. Náboženství má v každodenním životě velký význam, i když Turecko není náboženským, ale sekulárním státem. Islám patří mezi přísné monoteistické náboženství, které určuje rovněž i mnohá pravidla občanského života v trestním, obchodním i obecném právu. Náboženské kruhy proto otevřeně i skrytě oponují západní demokracii. Třetina tureckého obyvatelstva zahrnuje Alávity, blízká menšina Šítů. Žijí a smýšlejí zde liberálněji než Sunnitě, kteří pojednávají boha individuálněji, nepovažují za náboženskou povinnost modlení pětkrát za den.²⁵

Turecko má unikátní charakteristiku – jedná se o zemi, která kombinuje sekulární demokracii s převážně muslimskou populací. Turecko již několikrát ukázalo,

---

²⁴ KOLEKTIV AUTORŮ, *Řecko, Turecko, Kypr*, 2. vydání, Praha, Vydala Olympia, 1990, 374 s., ISBN 27-037-90, str. 221-223

²⁵ MICHAEL A EDDA NEUMANN-ADRIANOVI, přel. Jaroslav Haufmann, *Turecko*, 1. vydání, Praha, nakladatelství JAN VAŠUT, 2008, 128 s., ISBN 978-80-7236-578-4, str. 104-107

že je spolehlivým spojencem a to i v případě problému s islámskými státy. Tento stát není ale považován za islámskou zemi, ale za republiku sekulární. Dnes je náboženství pro Turky jen osobním přesvědčením.²⁶

8.2 Turecko a členství v EU

Turecko je s EU spojeno již několik desítek let, kdy asociační dohoda je zde od roku 1963. Oficiální žádost byla přijata roku 1987, ale v roce 1989 byla žádost zamítnuta z důvodu porušování lidských práv. Roku 1997 se uděloval kandidátský status zemím střední a východní Evropy, ale Turecko zůstalo stranou a je zemí, která čeká nejdéle ze všech kandidátů, kteří se o členství v EU ucházeli. V současnosti by bylo druhou nejlidnatější zemí EU. Turecko vykazuje rychlý ekonomický růst, ale hospodářsky není moc vyvážené. Velký problém také tvoří neurovnané vztahy se sousedními státy. Velký vliv v politice a na politiku mají vojenské složky. Turecko se potýká se s dlouhodobými problémy při dodržování lidských práv, nejvíce s právy žen a menšin. Na straně Turecka ale také v EU, by muselo dojít k zásadním změnám, aby Turecko mohlo vstoupit do EU. Musíme vzít na zřetel reformu institucí EU, ekonomické aspekty, reformu politiky, soudržnosti a společné zemědělské politiky a náboženské a kulturní odlišnosti Turecka, jelikož jsou tyto aspekty vzájemně propojené.

Turecko je muslimská země a to ovlivňuje kulturu, politický systém, hodnoty, demokracii a lidská práva, z tohoto důvodu je pro vstup do Turecka 39 % obyvatel Unie a proti 48 %. Největší problém se týká respektování lidských práv, vztahy se sousedy a demokracie. Často se ozývá, že Turecko není evropský stát, jelikož většina území je na asijském kontinentu, členství je ale také zpochybněné historií, kulturou a náboženstvím. V Evropě ale žije 15 milionů muslimů, EU netrvá na jednotných pravidlech v kultuře ani v náboženství, naopak říká, že rozmanitost je dobrá, rozšiřuje obzory a toleranci. Měla by se ale také zachovat určitá hodnota, která se odráží ve společných základních hodnotách, pravidlech a cílech. Členské státy mají problémy s přizpůsobením přistěhovalců do společnosti, vzděláním a trhem práce.

Zastánci ale říkají, že Turecko je dobrý strategický partner, který může být mostem mezi Evropou a Blízkým východem díky historii, kultuře a náboženství. To by

---

²⁶ PŘEPIS PŘÍSPĚVKŮ Z KONFERENCÍ, *Evropské diskuse*, 1. vydání, Praha, Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Tiskárna: Petr Dvořák (Dobříš), 2005, ISBN 80-903122-4-1, str. 131-132

stabilizovalo celý region a posílilo zahraniční a bezpečnostní politiku EU, a jestliže Turecko zlepší svou demokracii, může dojít k posunu v zahraničně-politické oblasti a k dokonalejšímu zajištění ochrany lidských práv. Za těchto podmínek je Turecko nezastupitelný stát, který přispěje k silnějšímu postavení Unie ve světě.

Díky odlišné kultuře existují jiné hodnotové zázemí, normy a pravidla, a přestože Turecko již při dlouhodobém procesu prošlo mnoha reformami a přibližuje se evropskému standardu, jsou zde neustále problémy ve státní struktuře, v politické oblasti, v občanské společnosti a s ochranou lidských práv. Různé praktiky bývají s evropskými neslučitelné a právě v těchto bodech je Unie nekompromisní. Vzájemné vztahy je dobré rozvíjet, ale ne za podmínek, které stanovuje kandidát, nýbrž za těch, na kterých se shodli členové. Kandidát se ale musí neustále respektovat.²⁷

Proti členství Turecka v EU jsou nacionalisté a ti, kteří mají blízko k muslimsky orientovaným stranám. Vláda ukazuje, že po zahájení přístupových jednání se reformní úsilí prohlubuje a upozorňuje občany, že jejich snahy jsou pečlivě monitorovány EU. Velkým problémem jsou do budoucna velké regionální rozdíly uvnitř země. Marmarská oblast s Istanbulem má 17,3 milionů obyvatel a jejich příjem je 153 % tureckého průměru. Devět milionů obyvatel v Egejské oblasti zahrnuje 130 % průměrného příjmu, 11,6 milionů obyvatel střední Anatólie má 97 % a nejnižší je příjem 8,1 milionů obyvatel východní Anatólie, která má jen 28 % průměru. Tak veliké jsou rozdíly v Turecku.

V zemědělství pracovalo 32 % pracovní síly. Dříve stát dotoval ceny umělých hnojiv, semen, vody a pesticidů, což bylo až 5 % hrubého domácího produktu a s dotací cen zemědělských produktů dosahoval hrubý domácí produkt až 8 %. Po reformě zemědělství byla dotace zrušena, zavedly se přímé platby zemědělcům podle výměry obhospodařované půdy.²⁸

---

²⁷ LUCIE TUNKROVÁ, PAVEL ŠARADÍN, *Turecko a Evropská unie: česká a turecká perspektiva*, 1. vydání, Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, tiskárna: Reprocentrum Blansko, 2007, 154 s., ISBN 978-80-244-1875-9 str. 29-42

²⁸ PŘEPIS PŘÍSPĚVKŮ Z KONFERENCÍ, *Evropské diskuse*, 1. vydání, Praha, Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Tiskárna: Petr Dvořák (Dobříš), 2005, ISBN 80-903122-4-1, str. 142-147

8.3 Turecko a ČR

Díky vstupním rozhovorům, které byly zahájeny v roce 2005, je členství Turecka v EU pro ČR aktuální. Jestliže bude trvat několik desítek let, než Turecko splní daná kritéria, pak aktuálnost ztratí na významu.

Klíčový byl rok 2005, kdy byly zahájeny přístupové rozhovory. V této době byly demonstrace proti vstupu Turecka do EU. Na druhé straně se ale objevily iniciativy, které prosazovaly členství Turecka. Odpůrců vstupu je více, protože kritizovat je snadnější. V české společnosti je zakořeněn názor, že východní země se přehlížejí, ale jsou ale také hlasy na podporu. Turecko v EU nechce 48 % občanů EU, v ČR 61 %. Pro vstup je 39 % dotázaných, v ČR jen 32 %. Tato skutečnost je možná zdůvodnit tím, že nemáme zkušenosti se soužitím s občany jiného vyznání, což u nás v zemi způsobuje obavy.

V roce 2003 byly pro rozšiřování EU bez jakýchkoliv výhrad, podporující federální EU strany: ČSSD, KDU-ČSL, Strana Zelených. Pro integraci EU s určitými výhradami podporující mezivládní spolupráci, byla ODS. Anti Evropská byla strana KSČM.

Nyní je již KSČM blíže pro integraci EU, ale má jisté výhrady, pozitivní je především v sociální oblasti. Představitelé našich politických stran se k členství do EU vyjadřují spíše sporadicky, reagují na aktuální události, prohlášení a výzvy.

ČSSD vstup do Turecka do EU podporuje. Záleží ale jak se Turecko bude vyvíjet. KDU-ČSL je velikým odpůrcem tureckého členství v EU, jelikož se nejvíce obává porušování lidských práv a vadí jim diskriminace křesťanů v Turecku. Je ale zajímavé, že papež je zastáncem vstupu Turecka do EU. ODS podporuje rozšiřování, tudíž i turecké členství. Strana Zelených se rovněž k Turecku staví pozitivně, požaduje ale, aby se Turecko zdemokratizovalo. (Příloha č. VIII - Politické strany a EU, postoj k Turecku)

8.4 Turečtí obyvatelé a EU

Pro vstup do EU by v případě referenda o přijetí Turecka do EU hlasovalo 64 % obyvatel, proti by bylo 30 %. Proti by hlasovali dotázaní zejména díky velkým nákladům Turecka na plnění vstupních úkolů, protože mnoho lidí také považuje reformy, které byly uskutečněny pro přijetí acquis, za škodlivé. V Turecku je anti-unijní

kampaň, ale na druhou stranu při různých hypotetických referendech nebyla nikdy míra podpory nižší než 50 %. Jedinou výjimku tvoří stoupenci pro-islámské Strany blaženosti, ve které je 39 % pro vstup a proti je 57 %.

Rozdělení do kategorií podle hypotetického referenda:

1. *silní stoupenci* - míra podpory převyšuje průměr 64 % o více než 5 %
  - jsou spíše v levicově orientovaní
  - velice spjatí s místní kulturou a identitou
  - vysoko příjmové skupiny, vzdělaní lidé
  - identifikují se na základě jiných než etnických nebo náboženských hledisek (jako občané Turecké republiky)
  - znají a navštěvují evropské země a učí se jazyky

2. *umírnění stoupenci* - míra podpory převyšuje průměr 64 % nejvýše ale o 5 %
  - jsou ve středně-levém nebo středně-pravém ideologickém spektru
  - volí především turecké nacionalistické strany
  - jsou ve středně-příjmové skupině obyvatel, se středním vzděláním
  - pravidelně se informují (tisk)

3. *slabí stoupenci* - míra podpory je vyšší než 50 %, ale nižší než průměr 64 %
  - umísťují se do pravice
  - identifikují se na základě náboženských hledisek
  - nejvíce volí islámsky orientované strany
  - nepoznávají evropské země a neučí se jazyk
  - mají nízký příjem
  - žádné nebo nízké vzdělání
  - neinformují se

I když turecká veřejnost podporuje plné členství v EU, nevnímá jej jako projekt obyčejných lidí, ale jako projekt státu nebo elit. Nejvíce jsou pro vstup politické, ekonomické a kulturní elity. Obyvatelé rozlišují stát obecně a na ozbrojené síly. Lidé se domnívají, že stát je nakloněn ke členství, ale armáda nikoliv. Občané mají představu,

že po vstupu Turecka do EU se jim bude žít lépe, domnívají se, že při členství budou mít ekonomické výhody (růst hospodářství, menší inflace a nezaměstnanost, sociální výhody, menší korupce, větší sociální stabilita a sociální smír), politické výhody (větší demokracie, lepší zacházení s lidmi na úřadech, možnost pohybu občanů po zemích EU) a mezinárodní výhody (větší síla Turecka na mezinárodní scéně).

Turci nechtějí sdílet suverenitu s nadnárodní jednotkou. Trápí je sdílení v obraně, zahraniční politice, dále ekonomická a sociální politika, vzdělání, kultura.

Dopad vstupu Turecka do EU na jejich zemi rozděluje její občany do několika seskupení podle odlišnosti názorů:

1. skupina, kterou tvoří 49 % občanů, považujíc EU za křesťanský klub.

Jde nejvíce zakořeněný názor v turecké historii a kultuře. Jedná se nejvíce o voliče pro-islámských stran a muslimy. Mají nižší příjem a vzdělání, slabou znalost evropských zemí a jazyků.

2. skupina, kterou tvoří 42 % obyvatel, si myslí, že v EU je rovněž místo pro muslimskou zemi, jako je Turecko. Považují se za občany Turecké republiky nebo za Turky, nikoli za muslimy. Nejvíce volí pravicové a levicové sekulární strany. Patří k vyšší příjmové skupině, mají vyšší vzdělání, znají evropské země a učí se jazyky.

3. skupina obyvatel se domnívá, že velké škody budou také v oblasti kultury, budou oslabeny národní a náboženské hodnoty. Identifikují se zejména v náboženském hledisku, volí pravicové strany. Mají velký vztah ke klasické kultuře a identitě. Mají menší vzdělání a nižší příjem, neznalost evropských zemí a jazyků.

4. skupinu tvoří lidé, kteří si myslí, že největší problémy budou v hospodářské, politické oblasti i v omezení nezávislosti, narušení pořádku, oslabení ekonomiky, rozpadu národní jednoty. Identifikují se v nenáboženském hledisku, volí středně-levé a středně-pravé strany. Nemají vztah ke kultuře a identitě. Mají vyšší příjmy a vzdělání, znají evropské země a jazyky.

Podpora EU a euroskeptismu roste v Turecku podle pohybu od nižších k vyšším příjmovým skupinám, od nižšího k vyššímu vzdělání, od neznalosti evropských zemí

a jazyku k lepším znalostem, od pravicové skupině k levicové, od menšího vztahu ke kultuře a identitě k většímu, od podpory k islámským stranám k sekulárním stranám.²⁹

Někteří občané mají jiné pojetí demokracie, než je v Evropských zemích, které je na základě „jeden člověk, jeden hlas“. Zde platí „jedna rodina, jeden hlas“. Než se rodina rozhodne, tak je v jejím rámci veliká diskuse, ve které jsou přítomné i ženy. Po té co se cítí jako morální povinnost tradice, že rodina vystupuje jako jeden. Jestliže by jeden z rodiny vypadal jinak než ostatní, tak se to označuje za slabost. Tento předsudek se objevuje spíše u rodin velice nábožensky založených.³⁰

Pro průměrného Turka je EU jeden z největších civilizačních projektů. Občané se domnívají, že včlenění Turecka do EU je důležité, protože by se ukončila největší polemika, která je v západním myšlení. Civilizace je v dnešním Turecku je tvořena kombinací dvou struktur. První je zděděná kultura, nazývá se rovněž historickou nebo sociologickou, zahrnuje etnické, náboženské zvláštnosti, ty jsou vzájemně rozdílné a neredukovatelné. Druhá je občanská a politická kultura. Výsledkem je demokracie, právní stát a lidská práva. Tato kultura je stavěna komukoliv a každé skupině, která přijme za své její hodnoty, principy a realizuje je v praxi.³¹ (Příloha č. IX - Vybrané postoje turecké veřejnosti k EU v %)

8.5 Vztahy EU a Turecka

Euroskeptismus neustále roste jak ve stávajících členských státech, tak i v kandidátských zemích. V dnešní době má EU větší nadnárodní charakter a nové kandidátské státy tak musí více přizpůsobit národní ekonomiku, než v prvních vlnách rozšíření. Přístupová jednání mají dnes větší nároky, které se týkají evropeizace domácí politiky a politik. V Turecku je vidět, že podpora vstupu u voličů do EU začala klesat po zahájení jednání, což je typické u všech kandidátských zemí. Ukáže se negativní hodnocení dopadů členství v EU na národní politiku a politický systém. Velká

---

²⁹ LUCIE TUNKROVÁ, PAVEL ŠARADÍN, *Turecko a Evropská unie: česká a turecká perspektiva*, 1. vydání, Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, tiskárna: Reprocentrum Blansko, 2007, 154 s., ISBN 978-80-244-1875-9 str. 47-84

³⁰ *Mezinárodní politika*, Ústav mezinárodních vztahů Praha, 03/2008, ročník XXXII, Praha, ISSN 0543-7962, str. 12-13

³¹ PŘEPIS PŘÍSPĚVKŮ Z KONFERENCÍ, *Evropské diskuse*, 1. vydání, Praha, Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Tiskárna: Petr Dvořák (Dobříš), 2005, ISBN 80-903122-4-1, str. 147-148

nebezpečí zde existují kvůli islámským hnutím. Podpora lidských práv s náboženskou svobodou vedla praktikující muslimy k negativnímu postoji vůči EU. Postupující demokratizace ale oslabuje radikální síly a posiluje pro-demokratické síly. Největšími nositeli euroskeptismu jsou radikální anti-demokratické síly, které ovlivňují veřejné mínění a jsou schopné k tomu použít i násilných prostředků. Vytvářejí velké nedemokratické síly, kterým musí čelit reformnímu procesu. V tomto boji se projevují a jsou vidět dobré základy úspěchu na cestě do EU.

EU požaduje oslabení armády, která vždy byla symbolem garance turecké státnosti. Největší debaty mezi EU a Tureckem se týkají odlišností kultur, a tím náboženství. Zastánci vstupu ale tvrdí, že členství Turecka ukáže západním zemím, že i muslimská země je schopna být demokratickým státem. To by mělo zlepšit image muslimů v západním světě. Oponenti ale tvrdí, že kulturní faktor je velkou překážkou ve členství díky tomu, že vyvolává krizi identity.

Velký vliv mají média, protože formulují veřejné mínění. Turecká média mají velký vliv na vývoji euroskeptistů a eurooptimistů v turecké společnosti, dále také věnují velkou pozornost tomu, jak členské země vnímají budoucí členství Turecka v EU a ukázalo se, že bylo pouze 5 % Rakušanů a 16 % Němců pro vstup na podzim roku 2006, což je také jedna z příčin tureckého euroskeptismu, protože tato skutečnost je pro Turky faktem, který vypovídá o tom, že EU Turecko nepřijme nikdy jako rovnoprávného partnera, a často se proto odvolávají na postoje některých představitelů členských zemí EU.

Propad podpory nastal také díky přerušení jednání o osmi kapitolách v prosinci 2006, jelikož Turecko nechtělo splnit svůj slib o otevření tureckých přístavů lodím z řeckého Kypru. Daný slib ale Turecko podmiňovalo rozvinutím ekonomických vztahů s tureckou částí ostrova, což vede také k nárůstu euroskeptismu a hlavně EU může ale také ztratit těžce vybojovaný a dlouho očekávaný respekt v muslimských zemích na Blízkém východě a možnost pomoci zde modernizovat islám. Může tak dojít k závažným bezpečnostním dopadům pro evropskou vnitřní a vnější bezpečnost, ale rovněž nepřímo negativně ovlivnit evropské hospodářství.

Turecká veřejnost je špatně informovaná o otázkách EU, znalosti jsou někdy až hluboko pod evropským průměrem. Občané však mají zájem a chtějí získávat více informací, proto čerpají nejvíce informací z televize, novin a debat s přáteli, příbuznými a kolegy. Turecká vláda a EU by se proto měla více zaměřit na televizi, protože je hlavním zdrojem zprostředkování informací, jelikož turečtí obyvatelé se domnívají, že média podporují vstup do EU, proto by ve státních i soukromých televizích mělo přibýt

více objektivních informací. Čím více informací lidé mají, tím se jim zdá EU méně hrozivá. Bez existence objektivních informací si nemůže veřejnost udělat vlastní názor a spoléhá jen na zjednodušení nebo nepravdivé obrazy reality.³²

Turecko by mohlo pozvednout ekonomickou konkurenceschopnost Evropy. Mladí turečtí investoři investují ve všech částech světa, operují v nepříznivých podmínkách bez jakékoli státní pomoci. Po zjištění, že podmínky ve vlastní zemi nejsou tak výhodné, začínají investovat v sousedních zemích. Mají velikou kreativitu, ambice, dychtivost po moci, výnosech a bohatství, tím by mohla Evropa posílit svou vlastní tvořivost a vitalitu.³³

8.6 Proces začleňování do EU – sekularizace, desekularizace

V Turecku je civilní i vojenská byrokracie dostatečně mocná a úspěšně provádí sekularizační procesy. Sekularizace není bezpečnost objektivním a materiálním stavem, ale jedná se spíše o bezpečnostní problém, který vzniká tak, že elity označí jistou záležitost za problém a bezpečnost je tedy tímto sociálně vytvořený koncept.

Turecká armáda má velikou důvěru a respekt veřejnosti, proto snadno obyvatele přesvědčí. Tato veřejnost by ale měla proces sekularizace usměrňovat, oslabovat postavení úředně-mocenské elity a napomáhat naopak elitě politické. Projevy občanské společnosti mohou být vnímány jako ohrožení státu nebo může být mobilizovaná k boji proti možným hrozbám. Představitelé armády často vyjadřují své postoje pomocí tiskových zpráv a veřejných prohlášení. Je zde proti sobě úřednická (vojenská a politická elita), kde vzájemný vztah je založen na nedůvěře, která je součástí státní tradice a politické kultury. Úřednicko-mocenská elita si chce udržet své vojenské postavení, protože nedůvěřuje politické elitě. Poukazuje na politické záležitosti jako na existující hrozby, brání rozpoutání veřejné debaty.

Od roku 2000 prochází Turecko desekularizací. Jedná se o rozšiřování hranic normální politiky. Otázky, které se týkají bezpečnosti, se přesouvají zpět do veřejné politické oblasti a normální politické adaptace a debaty. Jedním z největších

---

³² LUCIE TUNKROVÁ, PAVEL ŠARADÍN, *Turecko a Evropská unie: česká a turecká perspektiva*, 1. vydání, Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, tiskárna: Reprocentrum Blansko, 2007, 154 s., ISBN 978-80-244-1875-9 str. 85-106

³³ PŘEPIS PŘÍSPĚVKŮ Z KONFERENCÍ, *Evropské diskuse*, 1. vydání, Praha, Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Tiskárna: Petr Dvořák (Dobříš), 2005, ISBN 80-903122-4-1, str. 149-150

desekularizačních kroků bylo zrušení zákazu výuky a rozhlasového vysílání v jiných jazycích než v turečtině, které se dříve považovalo za ohrožení národní identity. Dále se jedná o prolomení byrokratické izolace zahraničně-politických otázek, jelikož požadavky, které byly na deseekularizaci a re-politizaci zřetelněji zformulovány. Od roku 2000 se již armáda neprojevuje ve veřejných debatách o zahraniční politice tak výrazně jako dříve. Nové generace výzkumných center upřednostňuje spíše deseekularizaci, podporují větší zapojení občanů a demokratizaci při tvorbě zahraniční politiky.

Deseekularizace se v Turecku posílila díky přístupovým rozhovorům s EU. Příprava na vstup do EU je ovlivňována tureckou domácí politikou a politickou kulturou. Změnil domácí strukturu příležitostně tím způsobem, že se oslabila role civilně-demokratické byrokracie, která již není tak silná a sociální aktéři mají větší slovo. Členství v EU by bylo pro armádu žádoucí, protože od počátku 20. století podporuje zezápadnění Turecka, na druhou stranu by členství vedlo k omezení některých armádních pravomocí, proto má EU za požadavek vytvoření reformy, která by posílila civilní složky před složkami vojenskými. Roku 1999 se uskutečnila reforma, která přesunula rovnováhu moci na civilní složky a do té doby mohou členové nejvyšší rozhlasové a televizní rady a Účetní dvůr kontrolovat turecké ozbrojené síly. Proces začleňování Turecka do EU začal ovlivňovat mocenské vztahy mezi civilně-vojenskou elitou s politickou elitou, dále mezi nestátními aktéry a státními. Armáda je oslabená, silnější vliv na tvorbu politiky mají zástupci občanské politiky a ta působí pozitivním vlivem na proces deseekularizace.

8.7 Kyperská otázka

Již 50 let hraje Kyperská otázka v turecké zahraniční politice velmi důležitou roli. Díky měnícím se zájmům mezinárodního společenství se již několikrát změnila oficiální politika vůči Kypru. V první polovině 20. století měl Kypr zůstat pod britskou koloniální správou v polovině 50. let se ale tvrdilo, že by se měl Kypr vrátit k Turecku, ke svému původnímu majiteli. Ve druhé polovině se rozdělil mezi Turecko a Řecko.

1959 – 1964 vznikla Společná nezávislá Kyperská republika

1965 – 1974 došlo k přejmenování na Společnou federaci

1975 – 1983 byl odsouhlasen název Společná federace bizonie, nezávislá
Turecko-severokyperská republika
1983 – 1997 došlo k návratu pojmenování na Společnou federaci – bizonii
1998 – 2003 Konfederace

Od roku 2004 je řešení založeno na volné federaci a na stávající realitě ostrova. Nejdetailnějším a nejucelenějším plánem při řešení kyperské otázky je Annanův plán, jenž říká, že by zde měla být volná federace, která by se skládala z kypersko-turecké a kypersko-řecké části. Tento plán je výsledkem čtyřicetiletého jednání na základě vzájemných principů a dohod. Plán se pokouší překonat propast mezi konkurenčními postoji obou stran. Tento plán není idealistickým projektem pro strany konfliktu, proto ani jedna strana nemůže uspět se všemi svými požadavky. I když plán není idealistický tak je přijatelný pro obě strany a vede je ke vzájemnému kompromisu tak, aby byly zajištěny základní potřeby obou. Životnost a funkčnost plánu je závislá na budoucím členství Turecka v EU. Po vstupu Turecka do EU budou některé problémy, kterým čelí obě strany na Kypru irelevantní, jedná se např. o vlastnictví, omezení ohybu, otázku záruk. Referendum se konalo 24. dubna 2004, kdy jej odmítla velká většina (76 %) kyperských Řeků, ale kyperští Turci ho ale podpořili (65 %). Výsledek šokoval mezinárodní společenství, to očekávalo, že obě strany ukáží skutečnou politickou vůli a uznají tak svou rovnost a odlišnou identitu. To by na Kypru ukázalo vzácný precedens pro další probíhající konflikty ve světě.

V současné době je výsledek kyperského jednání bohužel spíše v neshodě. K dohodě by bylo třeba, aby mezinárodní společenství zrušilo embarga, ekonomické a sociální omezení a zlepšilo tak turecko-kyperskou spolupráci. Důležité je také motivovat Řeky, aby znovu přemýšleli o Annanově plánu, který jediný obsahuje rozumný plán, který je založený na oboustranném kompromisu.³⁴

---

³⁴ LUCIE TUNKROVÁ, PAVEL ŠARADÍN, *Turecko a Evropská unie: česká a turecká perspektiva*, 1. vydání, Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, tiskárna: Reprocentrum Blansko, 2007, 154 s., ISBN 978-80-244-1875-9 str. 109-149

8.8 Zahraniční obchod Turecka

Po delší dobu se projevuje negativní vývoj poměru dovozu a vývozu, což ve velké míře způsobuje prohloubení deficitu obchodní bilance, ten byl ke dni 30. listopadu 2005 38 532 mil. USD (zvýšení proti roku 2004 o 26 %). ČR s Tureckem má významnou obchodní spolupráci, z pohledu českého exportu je 19. nejvýznamnějším odběratelem českých výrobků. Český vývoz do Turecka vzrostl jedenáctkrát během posledních 10 let z 48,6 mil. USD na 524,7 mil. USD, český dovoz z Turecka vzrostl devětkrát z 44,3 mil. USD na 408,3 mil. USD. Mezi nejvýznamnější český vývoz patří osobní automobily, energetická zařízení, stroje, pneumatiky a chemikálie.³⁵ (Příloha č. – X Základní makroekonomické ukazatele, Příloha č. XI - Vývoz Turecka, Příloha č. XII - Dovoz Turecka)

8.9 Aktualita

Summit v Praze

Pražský Summit Evropské unie a Spojených států se uskutečnil dne 5. dubna 2009, zabýval se i otázkou členství Turecka v EU. Poukázalo se zde na to, že přístupové rozhovory jsou velice zdoluhavé a mnozí tvrdili, že dosažení úspěšného závěru je krajně nepravděpodobné. Americký prezident Barack Obama se vyslovil pro přijetí Turecka do EU. Tvrdí, že Spojené státy i Evropská unie musí přistupovat k muslimům jako k našim přátelům, sousedům a partnerům. Během boje proti nespravedlnosti, netoleranci a násilí je dobré vytvořit vztah, který by byl založen na společných zájmech a vzájemném respektu. Dále říká, že posun směrem k tureckému členství v EU by byl důležitý signál v závazku EU vůči Turecku a ten by zajistil pokračování procesu ukotvování Turecka v Evropě. S tímto výrokem nebyl spokojený francouzský prezident Nicolas Sarkozy, který je jedním z nejzarytějších odpůrců přijetí Turecka do EU. Sarkozy zdůraznil, že vždy byl proti jejich vstupu a domnívá se, že i většina členských států postoj Francie sdílí. Říká, že Turecko je dobrá země, je spojencem Evropy i USA a zůstane nadále privilegovaným partnerem, svůj postoj ale

---

³⁵ *Pulsus – Turecko: Ekonomický most do Asie*, vydavatel: Ibericana, s.r.o., duben-červen 2006, ISSN 12145424, str. 21-23

nezměnil a nezmění. José Manuel Barroso naopak prohlásil, že velice vítá jasné prohlášení prezidenta Obamy k této věci a říká, že přístupové rozhovory s Tureckem se zahájily po jednomyslném rozhodnutí EU. Česká republika členství Turecka v EU podporuje, proti není pouze Francie, ale také např. Německo a Nizozemí.³⁶

---

³⁶ PAVEL VONDRA, *Summit odhalil neshody ohledně přijetí Turecka do EU* [online] 5.4.2009, Dostupné na <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropska-unie/clanek.phtml?id=633916>

Závěr

Rozšíření je projektem, který má zaručit mír v Evropě a po několikaletých zkušenostech vidíme, že se tento cíl prozatím splnil. Ukázalo se, že některé obavy členských států z rozsáhlé migrace a přesunu výroby do ekonomicky vyspělejších států se nenaplnily. Životní úroveň se v nových členských státech po vstupu do Evropské unie zlepšila a lidé neměli důvod odcházet za lepším životem do okolních zemí. Je neustále poukazováno na propast mezi bohatými a chudými státy a je také pravdou, že novým členským státům bude trvat ještě dlouhý čas, než se dostanou na úroveň vyspělých ekonomik. Po vstupu některé přijaté státy vykázaly tak značný hospodářský vzestup, který je vyšší než průměr EU, proto tato propast není až tak značná. Jako velké negativum se postupem času ukazuje mocná síla byrokracie, která se projevuje vlivem na hospodářskou a ekonomickou stránku země. Přijímání evropské legislativy je další překážka, jenž značně zavazuje k omezení suverenity daného státu.

Situace, kdy přistoupili Velká Británie, Irsko a Dánsko, byla pro EU velice přínosná, jelikož po vstupu Velké Británie získala Evropská unie bohatý stát, se kterým obchoduje velké množství států, přispívá rovněž značnou mírou do rozpočtu Evropské unie. Velká Británie neuložila žádná přechodná období nově přistupujícím státům, čehož využili nejen obyvatelé České republiky, ale i jiných států. Přijetí Dánska a Irska byla pro tyto státy klíčovým rozhodnutím, jelikož obchodní a tím i ekonomická závislost na Velké Británii byla značná. Situace Norska po nepřijetí do Společenství nebyla tak vážná, jelikož má různé smlouvy, díky kterým má ulehčené podmínky s obchodováním s členskými státy. Tato skutečnost je vyrovnávána pomocí Norských fondů, ze kterých přichází velká část peněžních prostředků do členských států a také do České republiky. Přistoupení Řecka ukázalo, že i slabší státy mohou vstoupit do Společenství, to je dle mého názoru pozitivní. Přistoupení Španělska a Portugalska bylo rovněž ovlivněno obchodními styky s Velkou Británií. Aby nebyla ohrožena jejich spolupráce, museli vstoupit do Společenství, což se později ukázalo jako výhodné nejen pro Španělsko a Portugalsko, ale i pro jednotlivé členské státy. Myslím si, že rozšíření o Rakousko, Finsko a Švédsko bylo pro Evropskou unii velice výhodné. Tyto vyspělé státy přinášejí do společného rozpočtu více prostředků než jim je dáváno pomocí fondů. Vstupní rozhovory byly rychlé a vcelku bezproblémové. Jediný větší problém byl díky neutralitě Rakouska, jelikož podle Smlouvy z roku 1955 nemohl být členem Společenství neutrální stát. Později se ale ukázalo, že jestli nebude Rakousko členem

ES, bude ekonomika zaostávat. Domnívám se, že přistoupení států ze střední a východní Evropy bylo důležité, protože vlivem komunistického režimu došlo ke zpomalení jejich ekonomik a z toho důvodu je dobré, že i tyto státy mají možnost si po vstupu zlepšit svoji situaci a je vidět, že ji využívají, neboť jejich hospodářský růst stoupá. Většina dřívějších členských států dala nově přichozím zemím různá přechodná období, během kterých nemohou pracovat v jejich zemi bez povolení. Je to sice pochopitelné, ale dle mého názoru to není tolerantní. Některé státy žádají i o prodloužení těchto přechodných období, s tím nesouhlasím, protože se ukázalo, že k obávané velké migraci po integraci nedošlo a po ukončení těchto období by se situace nejspíš nezměnila.

Turecko je zemí, která čeká nejdéle ze všech kandidátů, kteří se o členství v Evropské unii ucházeli. Je otázkou, zda se vůbec někdy členem stane. Turecko je muslimská země, to je jeden z hlavních argumentů pesimistů. Myslím si, že to není hlavním problémem, jelikož v dnešní Evropě žije mnoho muslimů a evropští obyvatelé jsou již zvyklí na tuto víru. EU uznává rozmanitost a je tolerantní i k jiným náboženstvím. Domnívám se, že největším problémem je dodržování lidských práv, to nám ukazuje, že Turecko ještě není tak demokratické, aby mohlo být členem Evropské unie. Pozitivem jsou Tureckem přijímané reformy a snaha splnit podmínky, které mu Evropská unie dala, což je vidět v rychlém ekonomickém růstu, hospodářsky ale zůstává země stále nevyrovnaná. Negativem jsou nevyrovnané vztahy Turecka se svými sousedy a neustále silný vliv armády. Díky reformě se sice vliv armády oslabil, ale v očích občanů zůstává stále velmi silná. Na druhou stranu armáda podporuje přistoupení Turecka do Evropské unie a pomocí svého vlivu by mohla občany přesvědčit demokratickým způsobem k eurooptimismu. Pro Evropskou unii je velkým stimulem možný přístup na trhy Blízkého východu, který by se otevřel po přijetí Turecka díky společné historii, kultuře a náboženství. Tím by mohlo dojít ke stabilizaci celého regionu a posílení zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie. Česká republika má s Tureckem dobré obchodní vztahy, ale jeho vstup většina českých obyvatel nepodporuje. Důvodem může být nezkušenost s muslimskými občany díky uzavření hranic v komunistické době. Většina politických stran vstup Turecka podporuje, zásadně proti je jen KDU-ČSL, jenž se domnívá, že by muslimové v křesťanské Evropě neměli být. Většina tureckých obyvatel vstup do Evropské unie podporuje. Pokles zastánců byl způsoben zahájením vstupních rozhovorů, ale to je typické u každého kandidáta. Pro vstup jsou spíše vzdělaní lidé, kteří volí demokratické stany. Proti vstupu jsou obyvatelé s nižším stupněm vzdělání, kteří jsou velmi spjatí se svou kulturou a náboženstvím a volí spíše islámské strany. Měla by zde být větší

informovanost obyvatel pomocí médií. Otázka Kypru je i do dnešní doby stále nevyřešena, jedná se zde o spory Řecka a Turecka, které se týkají tohoto ostrova. Turecko navrhlo tzv. Annanův plán, který byl kompromisem v zásadních problematických bodech. S tímto plánem souhlasila rovněž Evropská unie, ale kyperská vláda ho v referendu odmítla, proto je Kyperská otázka stále v jednání.

Rozšiřování je důležité a nemělo by přestávat. I já přistoupení Turecka podporuji, ale musí se nejdříve změnit základní nedostatky, které jsou např. v dodržování lidských práv a pokud Turecko splní všechny požadavky, které mu uložila Evropská unie, bude určitě dobrým strategickým partnerem nejen pro Českou republiku, ale i pro další členské státy. Myslím si, že rozšiřování není v době probíhající hospodářské krize aktuální, neboť se státy zaměřují spíše na své ekonomické problémy a finanční prostředky investují především do strategických domácích podniků v zemi, které znamenají pro stát velikou podporu při tvorbě HDP. Proto se domnívám, že pro Turecko, ale i jiné státy bude přistoupení možné až po ukončení stávající krize.

Seznam použité literatury

Literární zdroje

1. BALLA JAROMÍR, *Evropská integrace*, 1. vydání, Ostrava, EXIMPOS, s.r.o., vydavatelství ADVERTIS, 2000, 92 s., ISBN 80-900907-0-2
2. BUCHTELOVÁ RŮŽENA , aj., *Slovník cizích slov A – Ž*, 1. vydání, Praha, Academia, 2005, 879 s., ISBN 80-200-1415-2
3. DELEGACE EVROPSKÉ KOMISE V ČESKÉ REPUBLICI, *Evropská unie: Rozšiřování pokračuje*, 1. vydání, Komise Evropské unie, 2002, 25 s., ISBN 80-238-8524-3
4. EVROPSKÁ KOMISE, *Glosář: Instituce, politiky a rozšiřování Evropské unie*, 1. vydání, Praha, Instituční centrum Evropské unie při Delegaci Evropské komise v České republice, 2001, 154 s., ISBN 80-238-6934-5
5. FIALA PETR, PITROVÁ MARKÉTA, AJ. *Rozšiřování ES/EU*, 1. vydání, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2002, 193 s. ISBN 80-210-2645-6
6. GONĚC VLADIMÍR, *Od „malé Evropy“ k „velké Evropě“*, 1. vydání, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2003, 235 s., ISBN 80-210-3255-3
7. KOK WIM, *Rozšiřování Evropské unie. Úspěchy a výzvy*, 1. vydání, Praha, Delegace Evropské komise v České republice, 2003, 64 s., ISBN 80-239-0739-5
8. KOLEKTIV AUTORŮ, *Řecko, Turecko, Kypr*, 2. vydání, Praha, Vydala Olympia, 1990, 374 s., ISBN 27-037-90
9. KOLEKTIV AUTORŮ, *Sociální a ekonomické dopady integrace České republiky do Evropské unie (Nové příležitosti, možná rizika)*, 1. vydání, Praha, Vysoká škola ekonomická, 2001, 256 s., ISBN 80-245-0197-X
10. KOLEKTIV AUTORŮ, *Sociální a ekonomické souvislosti integrace České republiky do Evropské unie*, 1. vydání, Praha, Rada vlády ČR pro sociální a ekonomickou strategii, 2002, 375 s., ISBN 80-238-8699-1
11. KÖNIG PETR, LACINA LUBOR, PŘENOSIL JAN, *Učebnice evropské integrace*, 2. aktualizované vydání, Brno, Barrister a Principál, spol. s r.o., 2007, 402 s. ISBN 978-80-7364-044-6
12. MACH PETR, *Úskalí evropské integrace*, 2. doplněné vydání, Praha, Centrum pro ekonomiku a politiku, 2003, 96 s. ISBN 80-86547-16-7

13. MAŇÁK MARTIN, *100 otázek a odpovědí o Evropské unii*, 1. vydání, Praha, Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, ediční oddělení Ústav mezinárodních vztahů, 2000, 84 s., ISBN 80-85864-77-0
14. *Mezinárodní politika*, Ústav mezinárodních vztahů Praha, 03/2008, ročník XXXII, Praha, ISSN 0543-7962
15. NEUMANN-ADRIANOVI MICHAEL A EDDA, přel. Jaroslav Haufmann, *Turecko*, 1. vydání, Praha, nakladatelství JAN VAŠUT, 2008, 128 s., ISBN 978-80-7236-578-4
16. PŘEPIS PŘÍSPĚVKŮ Z KONFERENCÍ, *Evropské diskuse*, 1. vydání, Praha, Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Tiskárna: Petr Dvořák (Dobříš), 2005, ISBN 80-903122-4-1
17. *Pulsus – Turecko: Ekonomický most do Asie*, vydavatel: Ibericana, s.r.o., duben-červen 2006, ISSN 12145424
18. TELIČKA PAVEL – BARTÁK KAREL, *Kterak jsme vstupovali*, 1. vydání, Praha, nakladatelství PASEKA, 2003, 272 s., ISBN 80-7185-585-5
19. TICHÝ LUBOŠ, *Evropeizace národních právních řádů*, 1. vydání, Praha, Univerzita Karlova v Praze – Právnická fakulta, nakladatelství VODNÁŘ, 2000, 370 s., ISBN 80-85889-30-7
20. TUNKROVÁ LUCIE, ŠARADÍN PAVEL, *Turecko a Evropská unie: česká a turecká perspektiva*, 1. vydání, Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, tiskárna: Reprocentrum Blansko, 2007, 154 s., ISBN 978-80-244-1875-9

Elektronické zdroje

1. POLEDNIKOVÁ JANA, *Mapa reliéfu Turecka*, web provozuje orbion.cz. [online] 2009, Dostupné na <http://turecko.orbion.cz/mapy/>
2. VONDRA PETR, *Summit odhalil neshody ohledně přijetí Turecka do EU* [online] 5.4.2009, Dostupné na <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropska-unie/clanek.phtml?id=633916>

Seznam příloh

Příloha č. I - Referenda související s první vlnou rozšíření ES

Příloha č. II – Podpora rozšíření v členských státech EU před Východním rozšířením
v %

Příloha č. III - Referenda související s rozšířením ES

Příloha č. IV - Základní údaje o EU a vybraných nových členských státech

Příloha č. V - Obchod EU se zeměmi střední a východní Evropy před rozšířením

Příloha č. VI - Přehled čerpání strukturálních fondů v ČR v období květen 2004 až
květen 2007

Příloha č. VII – Mapa Turecka

Příloha č. VIII - Politické strany a EU, postoj k Turecku

Příloha č. IX - Vybrané postoje turecké veřejnosti k EU v %

Příloha č. X - Základní makroekonomické ukazatele

Příloha č. XI - Vývoz Turecka

Příloha č. XII - Dovoz Turecka

Přílohy

Příloha č. I - Referenda související s první vlnou rozšíření ES

Stát	Datum	Předmět referenda	Účast v %	Pro v %	Proti v %
Francie	23.4. 1972	Rozšíření ES o Velkou Británii, Irsko, Dánsko a Norsko	61	68	32
Irsko	10.5. 1972	Vstup do ES	70	83	17
Norsko	25.9. 1972	Vstup do ES	78	47	53
Dánsko	2.10. 1972	Vstup do ES	90	63	37
Velká Británie	5. 6. 1975	Setrvání v ES	65	67	33

Příloha č. II – Podpora rozšíření v členských státech EU před Východním rozšířením v %

	1 + 2 Pro	3 + 4 Proti	1 Zcela pro	2 Spíše pro	3 Spíše proti	4 Zcela proti	5 Záleží na zemi	6 Neví
Itálie	82	12	44	38	8	4	4	2
Irsko	79	15	36	43	10	5	1	6
Španělsko	73	8	16	57	5	3	2	17
Belgie	72	18	23	49	12	6	3	7
Dánsko	67	21	23	44	12	9	3	8
Francie	66	27	12	53	18	9	4	3
Nizozemí	66	25	23	43	17	8	2	7
Řecko	66	10	30	37	6	4	9	14
Lucembursko	64	23	30	34	14	8	8	6
Německo	64	27	14	50	20	8	2	6
Portugalsko	62	14	6	56	12	2	2	22
Rakousko	59	32	21	38	24	8	5	5
Velká Británie	54	26	16	38	14	13	2	18
Švédsko	52	28	23	29	15	13	1	20
Finsko	51	27	14	37	18	10	4	18

Příloha č. III - Referenda související s rozšířením ES

Země	Účast (v %)	Pro (%)	Proti (%)
Švédsko	83,3	52,3	46,8
Finsko	74,0	56,8	43,1
Norsko	89,0	47,8	52,2
Rakousko	81,3	66,4	33,6
Průměr	81,9	58,5	42,5

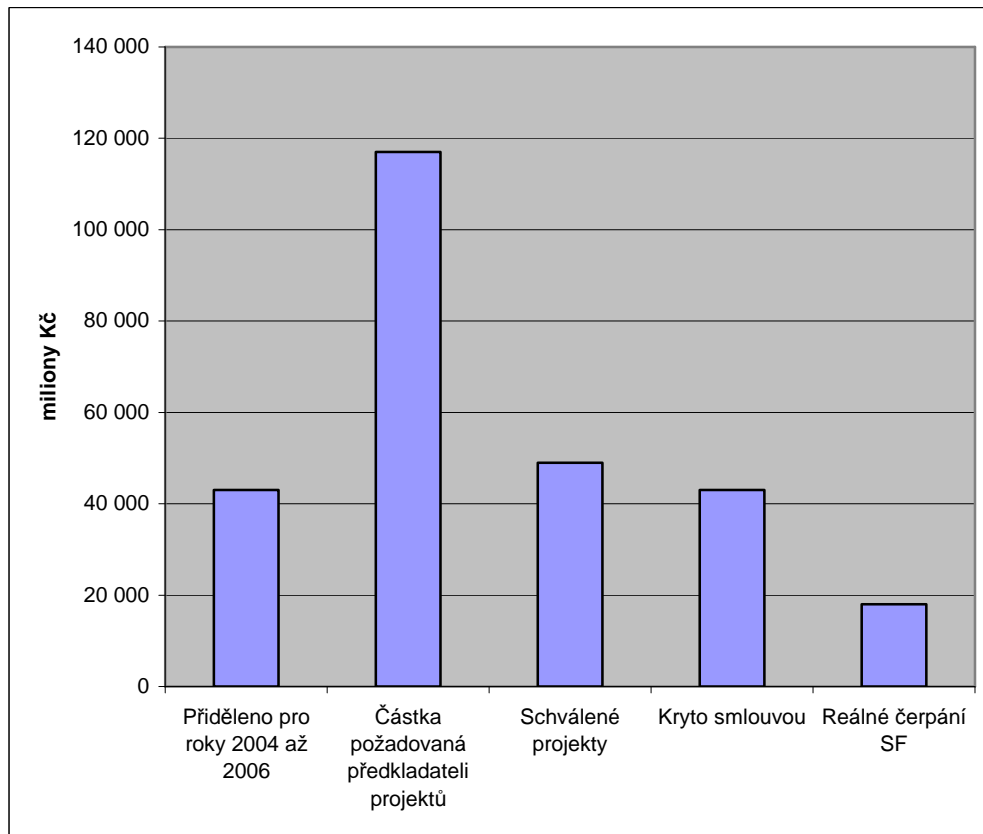
Příloha č. IV - Základní údaje o EU a vybraných nových členských státech

	Rozloha v km ²	Počet obyvatel v mil.	Hrubý domácí produkt			
			miliard		na 1 obyvatele	
			euro	parita kupní síly	euro	Parita kupní síly
Kypr	9 251	0,762	10,2	12,5	15 100	18 500
Česká rep.	78 866	10,2	63,3	136,2	6 200	13 300
Estonsko	45 227	1,4	6,2	13,4	4 500	9 800
Maďarsko	93 030	10,2	58,0	120,6	5 700	11 900
Lotyšsko	64 589	2,4	8,5	18,2	3 600	7 700
Litva	65 300	3,5	13,4	30,5	3 800	8 700
Malta	316	0,394	4,0	-	10 300	-
Polsko	312 685	38,6	196,7	355,9	5 100	9 200
Slovensko	49 035	5,4	22,8	59,5	4 200	11 100
Slovinsko	20 273	2,0	20,9	31,8	10 500	16 000

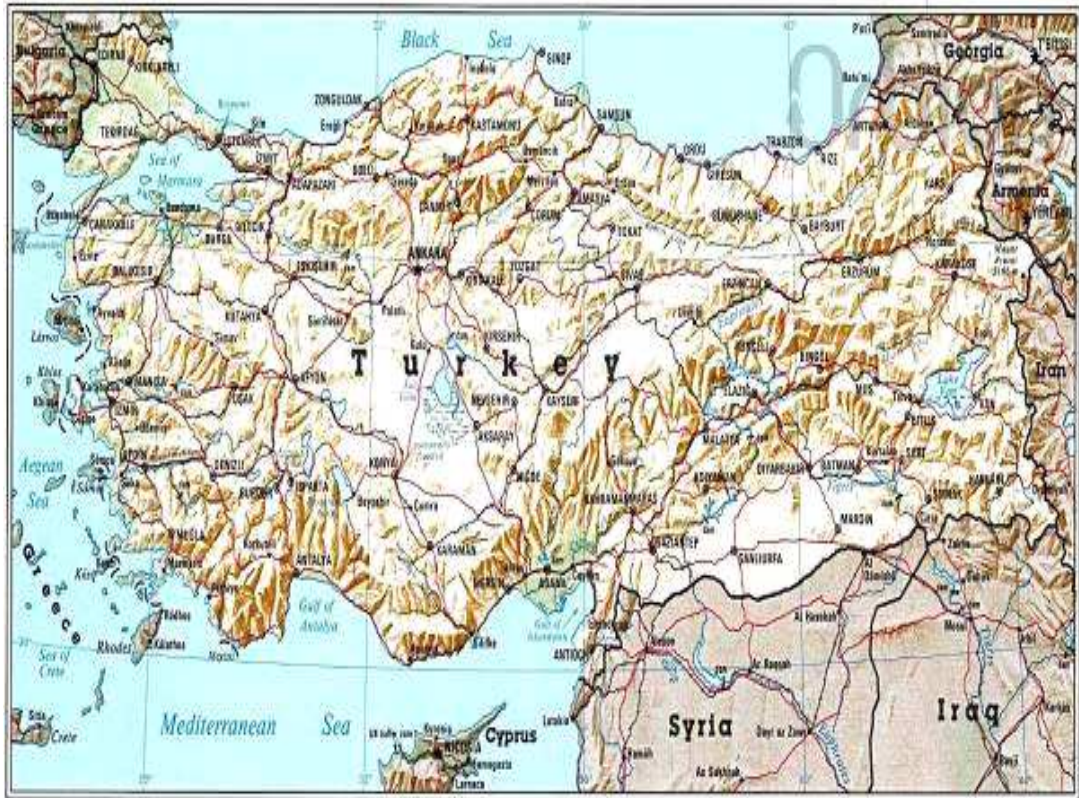
Příloha č. V - Obchod EU se zeměmi střední a východní Evropy před rozšířením

	Dovoz	Vývoz	Rozdíl
1995	44,4	53,2	+ 8,8
1996	47,2	63,8	+ 16,6
1997	56,9	78,7	+ 21,8
1998	67,9	90,5	+ 22,6
1999	75,8	93,2	+ 17,4
2000	97,5	114,7	+ 17,2
Celkem	389,7	494,1	104,4

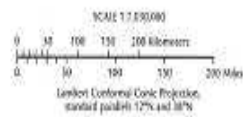
Příloha č. VI - Přehled čerpání strukturálních fondů v ČR v období květen 2004 až květen 2007

Příloha č. VII – Mapa Turecka

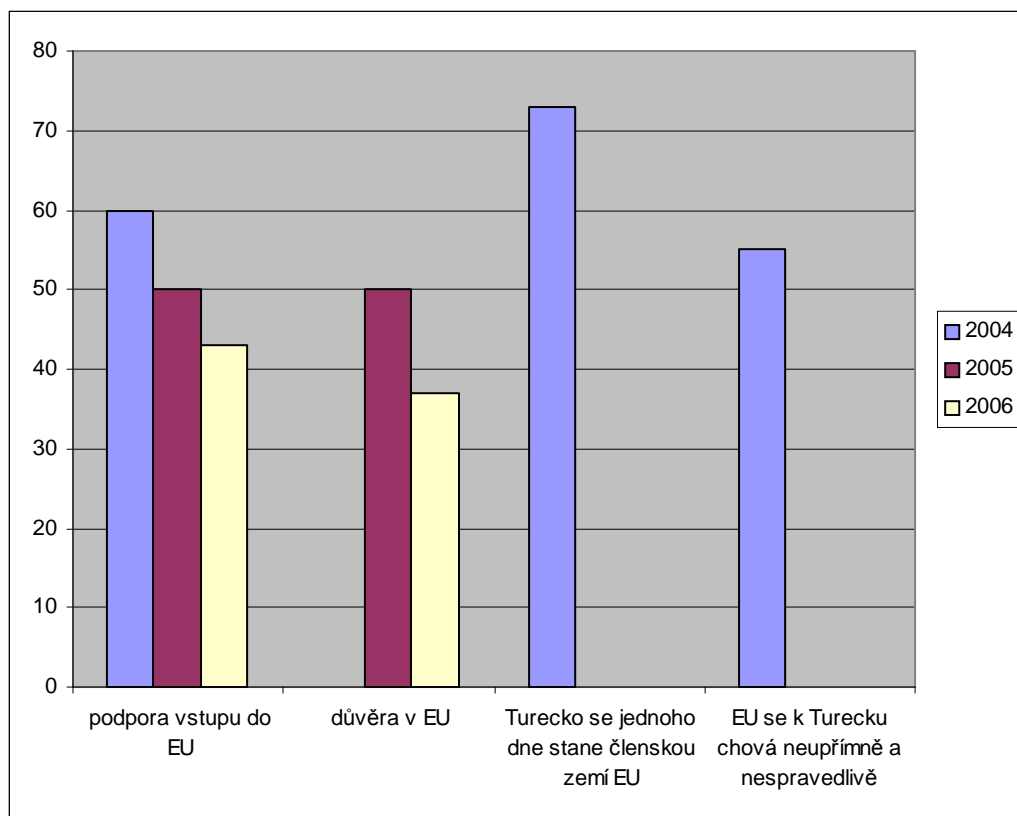
- International boundary
- ★ National capital
- Province capital
- Railroad
- Expressway
- Road

Příloha č. VIII - Politické strany a EU, postoj k Turecku

Strana	Postoj	Cíl	Turecko
ČSSD	Pro-evropská bez výhrad	Federální EU	Podpora vstupu
KDU-ČSL	Pro-evropská bez výhrad	Federální EU	Odmítnutí vstupu
KSČM	Pro-evropská s výhradami	Mezivládní spolupráce	Podpora vstupu
ODS	Pro-evropská s výhradami	Mezivládní spolupráce	Podpora vstupu bez výhrad

Příloha č. IX - Vybrané postoje turecké veřejnosti k EU v %

Příloha č. X - Základní makroekonomické ukazatele

Ekonomický údaj	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Počet obyvatel v tis.	67 400	68 600	69 700	70 500	68 894	-
HNP v mil. USD	202 153	146 542	179 898	238 141	299 475	380 620
HNP na obyvatele v USD	2 996	2 136	2 584	3 644	4 347	5 525
Index růstu HNP v %	+ 6,3	- 9,5	+ 7,8	+ 5,8	+ 9,9	+ 5
Velkoobchodní inflace %	39,0	68,5	29,7	18,4	9,35	8,0
Export v mld. USD	27,8	31,3	35,1	43,0	66,9	71,0
Import v mld. USD	54,5	41,4	50,8	62,0	90,7	104,0
Obchodní bilance mld. USD	- 26,6	- 9,3	- 15,2	- 19,0	- 23,8,0	- 33,0

Příloha č. XI - Vývoz Turecka

Pořadí	Země	Objem (v tis. USD)	%
1.	Německo	8 532 148	12,9
2.	Velká Británie	5 309 781	8,0
3.	Itálie	5 019 226	7,6
4.	USA	4 445 807	6,7
5.	Francie	3 444 279	5,2
6.	Španělsko	2 679 826	4,1
7.	Irák	2 424 677	3,7
8.	Nizozemsko	2 212 129	3,4
9.	Ruská federace	2 144 515	3,2
10.	Rumunsko	1 628 396	2,5
14.	Belgie	1 153 187	1,7
16.	Řecko	1 022 306	1,5
19.	Polsko	754 180	1,1
22.	Dánsko	661 875	1,0
25.	Švédsko	600 888	0,9
26.	Rakousko	597 756	0,9
32.	Portugalsko	363 206	0,6
33.	Irsko	352 586	0,5
35.	Maďarsko	344 284	0,5
39.	Slovinsko	274 231	0,4
41.	Finsko	269 556	0,4
42.	ČR	264 361	0,4
47.	Norsko	225 711	0,3
Celkem	-	65 994 414	-

Příloha č. XII - Dovoz Turecka

Pořadí	Země	Objem (v tis. USD)	%
1.	Německo	12 136 525	11,6
2.	Ruská federace	11 432 257	10,9
3.	Itálie	6 773 173	6,5
4.	Čína	6 033 834	5,8
5.	Francie	5 343 172	5,1
6.	USA	4 821 307	4,6
7.	Velká Británie	4 238 620	4,1
8.	Švýcarsko	3 797 605	3,6
9.	Španělsko	3 249 436	3,3
10.	Írán	3 174 991	3,0
14.	Belgie	2 037 890	1,9
16.	Nizozemsko	1 917 278	1,8
21.	Švédsko	1 293 504	1,2
24.	Polsko	1 111 619	1,1
26.	Rakousko	829 515	0,8
27.	Maďarsko	289 288	0,8
28.	Finsko	818 820	0,8
33.	Irsko	649 834	0,6
34.	ČR	634 441	0,6
35.	Řecko	625 579	0,6
38.	Dánsko	397 513	0,4
40.	Slovensko	343 499	0,3
41.	Portugalsko	339 954	0,3
42.	Norsko	323 090	0,3
Celkem	-	104 526 899	-

Abstrakt

SURYNKOVÁ, M., *Rozšiřování Evropské unie : Bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., 2009, 76s. Vedoucí práce Mgr. Petra Černíková.

Klíčová slova: rozšiřování, integrace, Evropská unie, Evropská společenství, Turecko, kandidátská země, členská země, náboženství, kultura, lidská práva.

Bakalářská práce se zabývá rozšiřováním Evropské unie. Nejdříve vysvětluje co rozšiřování je, ukazuje jeho klady a zápory. Obsahuje rovněž historii nynější Evropské unie, od Schumanovy deklarace až po vznik Evropské unie samotné. Dále analyzuje jednotlivé etapy rozšíření. Je zde popsán každý členský stát Evropské unie, co předcházelo jeho přijetí a jaký je člen nyní. Po každé etapě rozšíření je shrnutí autora a vlastní názor na určité skutečnosti. Další část práce je zaměřena na Turecko, jeho charakteristiku a postavení. Ukazuje, co by znamenalo přijetí Turecka do Evropské unie pro členské státy, ale rovněž pro Turecko samotné. Dále se práce zabývá vztahy Turecka a České republiky, názory tureckých obyvatel na Evropskou unii a Kyperskou otázkou. Závěr obsahuje shrnutí práce a názor autora na Turecko, ale i na rozšiřování samotné.

Abstract

SURYNKOVÁ, M. *Extending of European Union : Bachelor thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, o.p.s., 2009. 76p. Supervisor: Mgr. Petra Černíková

Key words: extending, integration, the European Union, the European communities, Turkey, candidate country, member country, religion, culture, human rights

Bachelor thesis deals with the European Union broadening. Firstly it explains what broadening is, shows its positive and negative aspects. It also contains history of the present-day European Union from Schuman's declaration to formation of the European Union itself. It continues with analysis of particular broadening stages. Here is a description of each EU member state, what predates its acceptance and what kind of member it is now. Each stage of broadening is followed by the author's summary and her own opinion on particular facts. The next part of thesis is focused on Turkey, its characterization and position. It shows what its acceptance to the European Union could mean for the current member states and for Turkey itself. The biggest problem seems to consist in different culture and religion. Onward the thesis deals with relationships between Turkey and the Czech Republic, Turkish inhabitants' opinions on the European Union and the Cyprus issue. The conclusion contains résumé and author's opinion not only on Turkey but on the EU broadening itself.